

Andrzej Machowski

PYTAMY POLAKÓW O PRYWATYZACJĘ

RAPORT Z BADAŃ

FOR FORUM
OBYWATELSKIEGO
ROZWOJU
www.for.org.pl

**FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION** For Freedom.
Central Europe

Pytamy Polaków o prywatyzację

Raport z badań

Autor: Andrzej Machowski

Forum Obywatelskiego Rozwoju
ul. Ignacego Krasickiego 9A
02-628 Warszawa
www.for.org.pl

Publikacja jest wspierana przez Friedrich Naumann Foundation for Freedom.

Friedrich Naumann Foundation for Freedom nie ponosi odpowiedzialności za treść niniejszej publikacji ani za sposób jej wykorzystania. Poglądy wyrażone w niniejszym dokumencie są wyłącznie poglądami autora. Poglądy te niekoniecznie odzwierciedlają poglądy Friedrich Naumann Foundation for Freedom.

ISBN 978-83-63408-12-1

maj 2025

Spis treści

Wstęp	1
1. Kontekst niektórych wcześniejszych badań	3
1.1 Badania CBOS (2015-2023)	3
1.2 Badanie Zitelmana (2021-2022). Polska na tle innych 33 krajów	4
1.3 Badanie zrealizowane przez Forum Obywatelskiego Rozwoju i Fundację Samorządność i Demokracja (2018)	8
2. Cel i opis badania. Hipotezy badawcze	11
3. Wyniki badania. Jak respondenci odpowiadali na pytania 1, 2, 3 i 4.	17
3.1. Różnice w odpowiedziach na pytania 1, 2, 3 i 4	17
3.2. Kolejność zadawania pytań. Czy „rozmowa” o prywatyzacji wpływa na wzrost postaw pro-prywatyzacyjnych?	19
3.3. Analiza odpowiedzi na pytania 1-4 w grupach wyróżnionych wg płci, wieku, wykształcenia, dochodów i miejsca zamieszkania	21
3.3.1. Odpowiedzi na pytanie 1: Wpływ polityków na gospodarkę powinien ograniczać się do tworzenia ram prawnych regulujących funkcjonowanie przedsiębiorstw	21
3.3.2. Odpowiedzi na pytanie 2: Politycy nie powinni mieć wpływu na to, kto kieruje działającymi na rynku przedsiębiorstwami i jakie podejmują one decyzje	25
3.3.3. Odpowiedzi na pytanie 3: Gospodarka funkcjonuje lepiej, gdy jak najwięcej przedsiębiorstw jest w rękach prywatnych, a jak najmniej należy do państwa	28
3.3.4. Odpowiedzi na pytanie 4: Kontrolę nad takimi firmami jak Orlen czy KGHM Polska Miedź sprawuje państwo. Lepiej, gdyby właścicielami byli tylko prywatni inwestorzy, bo wtedy funkcjonowałyby one efektywniej i taniej.	32
4. Współczynnik postaw pro-prywatyzacyjnych (na podstawie pytań 1, 2 i 3)	36
4.1 Konstrukcja współczynnika	36
4.2 Wartości współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych w grupach wyróżnionych wg płci, wieku, wykształcenia, dochodów, miejsca zamieszkania i partyjnych preferencji wyborczych.	37
4.2.1 Wartość współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych wśród kobiet i mężczyzn	37
4.2.2 Wartość współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych w grupach wyróżnionych wg wieku	37
4.2.3 Wartość współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych w grupach wyróżnionych wg wykształcenia	38
4.2.4 Wartość współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych w grupach wyróżnionych wg dochodu	38
4.2.5 Wartość współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych w grupach wyróżnionych wg miejsca zamieszkania	39
4.2.6 Wartość współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych w elektoratach partyjnych	39
4.2.7 Grupy najmniej i najbardziej pro-prywatyzacyjne. Porównanie uporządkowania grup pod względem wartości współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych (średnia z odpowiedzi na pytania 1, 2 i 3) oraz pod względem średniej wartości z odpowiedzi na pytanie 4.	40
5. Podsumowanie	42

Wstęp

W badaniu „Pytamy Polaków o prywatyzację” zapytaliśmy respondentów czy zgadzają się (lub nie zgadzają) z następującymi tezami:

Pyt. 1: Wpływ polityków na gospodarkę powinien ograniczać się do tworzenia ram prawnych regulujących funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Pyt. 2: Politycy nie powinni mieć wpływu na to, kto kieruje działającymi na rynku przedsiębiorstwami i jakie podejmują one decyzje.

Pyt. 3: Gospodarka funkcjonuje lepiej, gdy jak najwięcej przedsiębiorstw jest w rękach prywatnych, a jak najmniej należy do państwa.

Pyt. 4: Kontrolę nad takimi firmami jak Orlen czy KGHM Polska Miedź sprawuje państwo. Lepiej, gdyby właścicielami byli tylko prywatni inwestorzy, bo wtedy funkcjonowałyby one efektywniej i taniej.

Udzielaniu odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych najbardziej sprzyjały pytania 1 i 2, w których modelowi swobodnie funkcjonującym na rynku przedsiębiorstw przeciwstawialiśmy model, w którym widoczny jest wpływ polityków na te przedsiębiorstwa (odpowiedni: 62 i 60 proc. „zgadzam się”); nieco słabiej pytanie 3, w którym respondenci konfrontowani byli z alternatywą „przedsiębiorstwa w rękach prywatnych vs przedsiębiorstwa należące do państwa” (52 proc.). Istotny spadek poziomu postawy pro-prywatyzacyjnej można było zaobserwować w przypadku pytania 4 (34 proc. odpowiedzi „zgadzam się”) – co jest lepsze: Polska Miedź lub Orlen pod kontrolą państwa czy w rękach inwestorów prywatnych?

Jeśli weźmiemy pod uwagę odpowiedzi na pytania 1, 2 i 3, to najbardziej pro-prywatyzacyjne okazały się osoby najzamożniejsze, z wyższym wykształceniem, mieszkańcy dużych miast, osoby w wieku 60 i więcej lat oraz wyborcy KO, Konfederacji, Trzeciej Drogi i Lewicy, a najmniej – osoby najuboższe, z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym, w wieku 18-39 lat oraz wyborcy Partii Razem i PiS.

Inne uporządkowanie grup społecznych pod względem poziomu postaw pro-prywatyzacyjnych otrzymaliśmy kierując się odpowiedziami na pytanie 4 dotyczące ewentualnej prywatyzacji Polskiej Miedzi i Orlenu. Relatywnie najbardziej pro-prywatyzacyjne odpowiedzi na to pytanie udzielały osoby w wieku 18-39 lat, z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym, średnio zamożne, mieszkańcy wsi oraz wyborcy Trzeciej Drogi i Konfederacji, a najmniej – mieszkańcy miast większych niż 100 tys., osoby w wieku 60 i więcej lat, o wysokim cenzusie wykształcenia i majątkowym oraz wyborcy PiS, Partii Razem i KO.

1. Kontekst niektórych wcześniejszych badań

Kapitalizm czy socjalizm? Co według Polaków jest lepsze – gospodarka z dominującą rolą przedsiębiorstw prywatnych, czy taka, w której znaczący udział mają firmy znajdujące się pod kontrolą państwa?

1.1 Badania CBOS (2015-2023)

W badaniach dotyczących poglądów Polaków w kwestiach światopoglądowych, gospodarczych i społecznych, jakie mniej więcej co dwa lata przeprowadza CBOS, w jednym z pytań respondenci proszeni są o określenie swojego poglądu na skali 1-7, gdzie „1” to opinia, że „*należy sprywatyzować wszystkie przedsiębiorstwa państwowe*”, a „7” to opinia, że „*znaczna liczba przedsiębiorstw powinna pozostać własnością państwową*”. W 2023 r. opinie pro-prywatyzacyjne (1-2-3 na skali) wyraziło 23 proc. badanych, a opinie „anty-prywatyzacyjne” (5-6-7 na skali) – aż 54 proc. (23 proc. wybrało odpowiedź ambiwalentną – 4 na skali – lub „trudno powiedzieć”).¹

Wykres 1

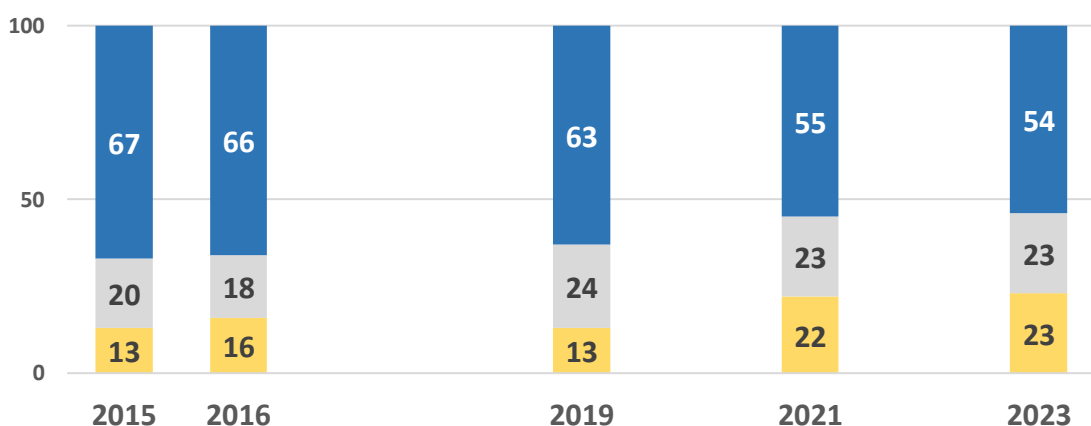
Opinie Polaków w sprawie prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych wg badania CBOS

Przedstaw swoją opinię na skali 1-7, gdzie:

„1” – *Należy sprywatyzować wszystkie przedsiębiorstwa państwowe;*

„7” – *Znaczna liczba przedsiębiorstw powinna pozostać własnością państwową.*

Procentowy rozkład odpowiedzi w latach 2015-2023

■ Uważam, że znaczna liczba przedsiębiorstw powinna pozostać własnością państwową (wybór na skali: „5” lub „6” lub „7”)
 ■ Postawa ambiwalentna (wybór na skali: „4”) lub „trudno powiedzieć”
 ■ Uważam, że należy sprywatyzować wszystkie przedsiębiorstwa państwowe (wybór na skali: „1” lub „2” lub „3”)

¹ Opinie i diagnozy nr 51, CBOS 2023

Mimo iż w stosunku do badań wcześniejszych widoczny jest wzrost postaw pro-prywatyzacyjnych i spadek postaw anty-prywatyzacyjnych (np. w badaniu z 2015 r. odsetek odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych był na poziomie 13 proc., a anty-prywatyzacyjnych na poziomie 67 proc.)², to nie ulega wątpliwości, że – przynajmniej w świetle badań CBOS – nadal większość Polaków pozytywnie ocenia znaczący udział własności państwowej w gospodarce.

1.2 Badanie Zitelmana (2021-2022). Polska na tle innych 33 krajów

Inny obraz przynosi badanie dotyczące stosunku do kapitalizmu jakie od czerwca 2021 r. do grudnia 2022 r. przeprowadził Ipsos na podstawie ankiety opracowanej przez Rainera Zitelmana w ramach współpracy z niemieckim Allensbach Institute.³ Ponad 34 tys. respondentom z 34 krajów zadano 34 pytania podzielone na 3 segmenty. W pierwszym, bez używania słowa „kapitalizm”, znalazło się sześć stwierdzeń: trzy z nich opowiadały się za wolnością gospodarczą i gospodarką rynkową (np. *„wyłącznie prywatne przedsiębiorstwa powinny decydować, jakie produkty produkować i jakie ceny za nie pobierać; państwo nie powinno w to ingerować”*), a pozostałe trzy za ograniczeniem wolności gospodarczej i przyznaniem znacznie większej roli państwu (np. *„państwo powinno ustalać ceny wynajmu i żywności oraz ustalać minimalne i maksymalne wynagrodzenia; w przeciwnym razie system jest niesprawiedliwy społecznie”*). Badani wskazywali stwierdzenia, z którymi się zgadzają. W zestawie drugim respondentów konfrontowano z 5 stwierdzeniami/cechami pozytywnymi (np. *„dobrobyt”* lub *„innowacyjność”*) i 5 negatywnymi (np. *„chciwość”* lub *„korupcja”*) i proszono o wskazanie, które kojarzą im się lub nie kojarzą ze słowem „kapitalizm”. Trzeci

² Komunikat z badań CBOS nr 85/2015

³ Zitelmann R. (2023), *Attitudes towards capitalism in 34 countries on five continents*, „Economic Affairs” (<https://doi.org/10.1111/ecaf.12591>)

zestaw zawierał 18 stwierdzeń opisujących kapitalizm – połowę stanowiły stwierdzenia pozytywne (np. „*kapitalizm zapewnia dobrobyt*” lub „*kapitalizm jest szczególnie wydajnym systemem gospodarczym*”), a połowę negatywne (np. „*kapitalizm prowadzi do wzrostu nierówności*” lub „*kapitalizm jest odpowiedzialny za niszczenie środowiska i zmianę klimatu*”) – a badanych proszono o wskazanie stwierdzeń, z którymi się zgadzają.

Dla każdego kraju, w zakresie każdego zestawu, wyliczono współczynnik pro/antykapitalistycznych postaw jako stosunek średniego odsetka odpowiedzi „prokapitalistycznych” do średniego odsetka odpowiedzi „antykapitalistycznych” (razy 100). Wartość współczynnika większa od 100 świadczy o przewadze postaw/opinii prokapitalistycznych; mniejsza od 100 – o przewadze postaw antykapitalistycznych. Jeśli wziąć pod uwagę tylko pierwszy zestaw (gospodarka rynkowa vs silna rola państwa w gospodarce – bez przywoływania słowa „kapitalizm”) – to bezkonkurencyjnym liderem prokapitalistycznych poglądów swoich obywateli okazała się Polska z wartością współczynnika wynoszącą 240 (dla porównania: drugie w rankingu USA – 168; trzynaste Niemcy – 91; ostatnia Rosja – 42) [wykres 2A]. Polska przoduje także pod względem wartości całościowego współczynnika aprobaty dla kapitalizmu (jest nią podzielona przez 3 suma współczynników ze wszystkich trzech zestawów pytań) – 152 (na drugim miejscu USA – 130; na dwudziestym drugim Niemcy – 72; na ostatnim Turcja – 55). [wykres 2C]

Jak wytłumaczyć tę oczywistą sprzeczność – że oto Polacy według jednych badań (CBOS; 2023) są w większości (54 proc.) zwolennikami systemu gospodarczego, w którym „*znaczna liczba przedsiębiorstw jest własnością państwową*” (czyli są raczej antykapitalistyczni), a według innych (badanie w 34 krajach przeprowadzone przez Ipsos; 2021-2022) są zdecydowanie prokapitalistyczni (i

najbardziej prokapitalistyczni na tle wszystkich innych przebadanych krajów), bo odsetek aprobaty dla stwierdzeń opowiadających się za wolnością gospodarczą i gospodarką rynkową⁴ jest wśród Polaków aż 2,4 razy większy niż odsetek aprobaty dla stwierdzeń opowiadających się za ograniczeniem wolności gospodarczej i przyznaniem znacznie większej roli państwu?⁵

Wydaje się, że decydujące znaczenie ma tu sposób formułowania pytań, to jakie konotacje – pozytywne lub negatywne – budzą wśród respondentów słowa/frazy użyte w pytaniach. Na ten aspekt zwrócono też uwagę w badaniu Zitelmana: otóż okazało się, że w analizowanych krajach różne konotacje – w jednych negatywne, w innych pozytywne – budzi słowo „kapitalizm”. W Polsce – gdy wziąć pod uwagę jedynie dwa ostatnie zestawy pytań, w których wyraźnie pojawia się słowo „kapitalizm” – współczynnik postaw prokapitalistycznych wynosi 108 (przypomnijmy: dla trzech zestawów łącznie – 152; tylko dla pierwszego zestawu, w którym słowo „kapitalizm” się nie pojawiało – 240). Całkowicie inaczej wygląda to w przypadku np. mieszkańców Wietnamu (wartość współczynnika opartego na trzech zestawach – 113): niskiemu współczynnikowi opartemu na pierwszym zestawie, w którym słowo „kapitalizm” się nie pojawia (78), odpowiada wysoka wartość współczynnika wyliczona na podstawie dwóch zestawów wprost odwołujących się do słowa „kapitalizm” (131). [wykres 2B]

⁴ Te stwierdzenia to: (1) Jestem za systemem gospodarczym, w którym państwo ustala zasady i nie ingeruje w żaden inny sposób. (2) Uważam, że wyłącznie prywatne przedsiębiorstwa powinny decydować, jakie produkty produkować i jakie ceny za nie pobierać; państwo nie powinno w to ingerować. (3) Uważam, że w dobrym systemie gospodarczym państwo powinno posiadać własność tylko w niektórych obszarach; lwia część własności powinna być własnością prywatną.

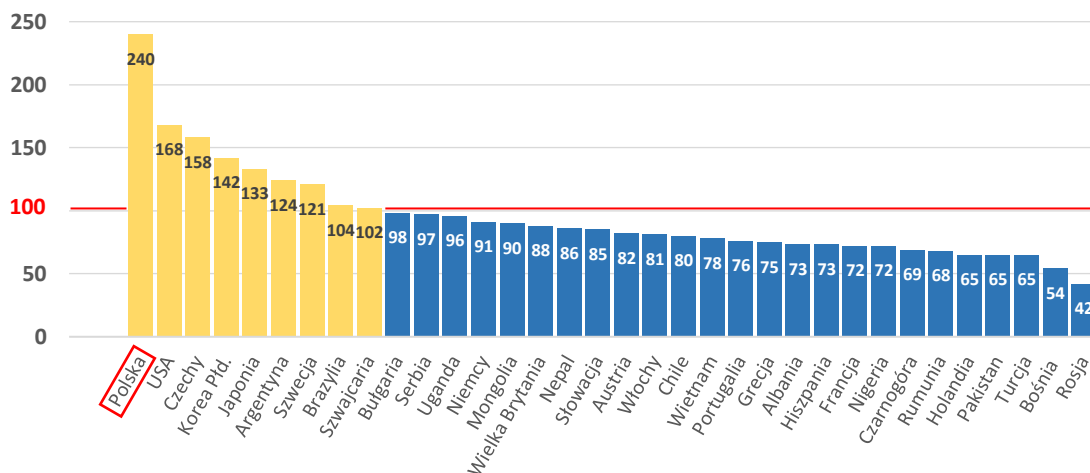
⁵ Te stwierdzenia to: (1) Państwo powinno ustalać ceny wynajmu i żywności oraz ustalać minimalne i maksymalne wynagrodzenia; w przeciwnym razie system jest niesprawiedliwy społecznie. (2) Potrzebujemy znacznie większej interwencji państwa w gospodarkę, ponieważ rynek raz po raz zawodzi. (3) Sprawiedliwość społeczna jest w systemie ekonomicznym ważniejsza niż wolność gospodarcza.

Wykres 2

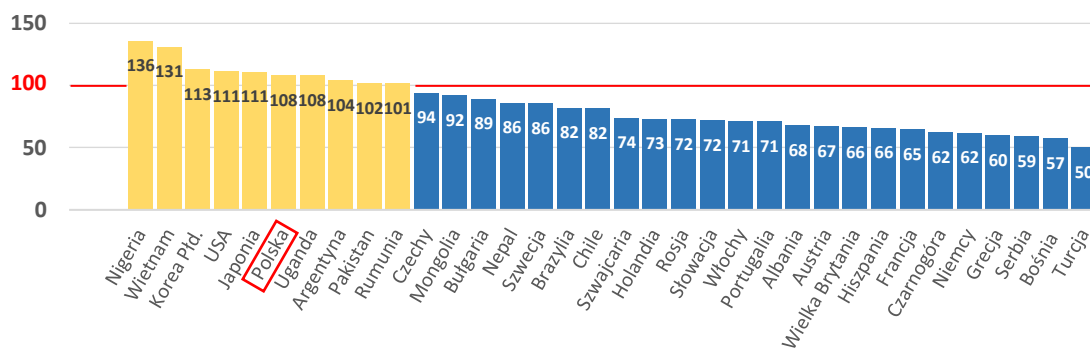
Współczynnik akceptacji gospodarki rynkowej (kapitalizmu) w 34 krajach wg badania Zitelmana (objaśnienia w tekście)

- państwa w których przeważają postawy/opinie antykapitalistyczne (wartość współczynnika < 100)
- państwa w których przeważają postawy/opinie prokapitalistyczne (wartość współczynnika > 100)

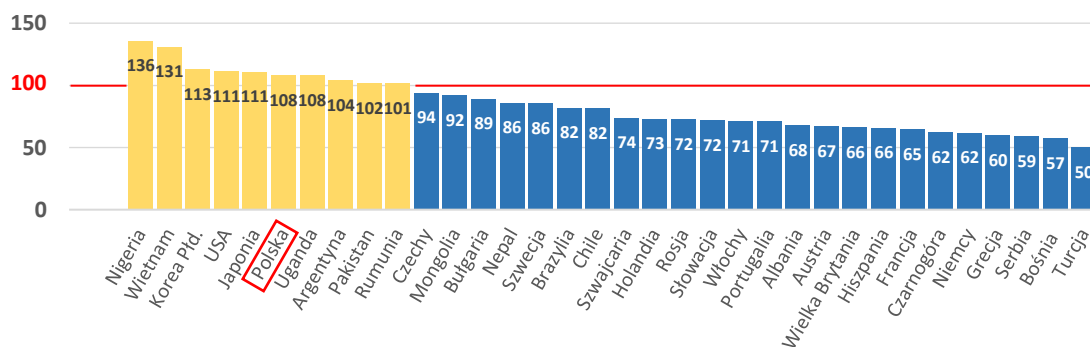
A. Na podstawie pierwszego zestawu pytań (w pytaniach nie pojawia się słowo „kapitalizm”)

B. Na podstawie drugiego i trzeciego zestawu pytań (w pytaniach obecne jest słowo „kapitalizm”)

C. Na podstawie trzech zestawów pytań łącznie

1.3 Badanie zrealizowane przez Forum Obywatelskiego Rozwoju i Fundację Samorządność i Demokracja (2018)

To jak dalece sposób sformułowania pytań może wpłynąć na zmianę opinii w kwestii „własność prywatna vs własność państwowa w gospodarce” pokazał eksperyment przeprowadzony w ramach projektu badawczego zrealizowanego przez Forum Obywatelskiego Rozwoju i Fundację Samorządność i Demokracja w lutym 2018 roku na 200-osobowej próbie mieszkańców Mazowsza (50 osób – Warszawa; 70 osób – Siedlce i Mińsk Mazowiecki; 80 osób – cztery wsie w gminie Halinów).⁶ Badanych losowo przydzielono do dwóch grup: A i B.

Grupie A zadano następujące pytanie: *Przedstawię panu/i dwie opinie. Z którą opinią pan/i się zgadza? Opinia pierwsza: Polska gospodarka powinna opierać się na przedsiębiorstwach państwowych. Opinia druga: Polska gospodarka powinna opierać się na przedsiębiorstwach prywatnych.* Grupie B zadano pytanie o treści: *Na Zachodzie gospodarka opiera się na firmach prywatnych. Jak pana/i zdaniem powinno być w Polsce? Przedstawię panu/i dwie opinie. Z którą opinią pan/i się zgadza? Opinia pierwsza: Polska gospodarka powinna opierać się na przedsiębiorstwach państwowych – tak jak w Polsce przed 1990 rokiem. Opinia druga: Polska gospodarka powinna opierać się na przedsiębiorstwach prywatnych – tak jak w innych krajach Zachodu.* Badani mogli wybrać jedną z czterech kategorii: „zgadzam się z opinią pierwszą” – 0 pkt; „raczej zgadzam się z opinią pierwszą” – 33,33 pkt (wybór którejs z dwóch pierwsze kategorii uznano za przejaw postaw/opinii anty-prywatyzacyjnych); „raczej zgadzam się z opinią drugą” – 66,67 pkt; „zgadzam się z opinią drugą” – 100 pkt (wybór którejs z dwóch ostatnich kategorii uznano za przejaw postaw/opinii pro-prywatyzacyjnych).

⁶ Zitelmann R. (2023), *Attitudes towards capitalism in 34 countries on five continents*, „Economic Affairs”

W grupie A uzyskano taki sam (po 50 proc.) odsetek postaw anty- i pro-prywatyzacyjnych. Natomiast w grupie B – gdzie badanym „przypomniano lub zwrócono uwagę”, że gospodarkę opartą na przedsiębiorstwach państwowych mieliśmy w Polsce przed 1990 rokiem, a gospodarka oparta na przedsiębiorstwach prywatnych funkcjonuje w krajach Zachodu – odsetek postaw pro-prywatyzacyjnych wzrósł do 69 proc. a postaw anty-prywatyzacyjnych spadł do 31 proc. [wykres 3]

Wykres 3

Opinie Polaków w sprawie preferowanego modelu gospodarczego (badanie FOR i FSİD z 2018 r. Z jaką opinią się zgadzasz?)

Grupa A (n=98):

opinia 1 – „Polska gospodarka powinna opierać się na przedsiębiorstwach państwowych”

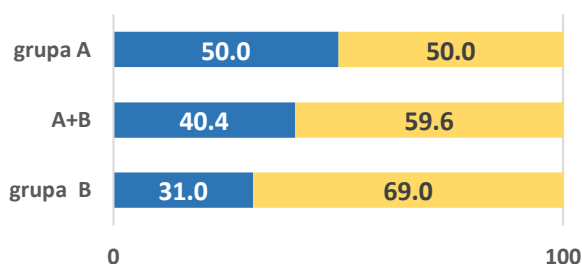
opinia 2 – „Polska gospodarka powinna opierać się na przedsiębiorstwach prywatnych”

Grupa B (n=100):

opinia 1 – „Polska gospodarka powinna opierać się na przedsiębiorstwach państwowych – tak jak w Polsce przed 1990 rokiem”

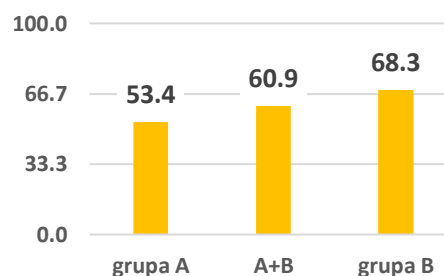
opinia 2 – „Polska gospodarka powinna opierać się na przedsiębiorstwach państwowych – tak jak w innych krajach Zachodu”

Procentowy rozkład odpowiedzi

TAK dla gospodarki opartej na przedsiębiorstwach państwowych (zdecydowanie lub raczej)
TAK dla gospodarki opartej na przedsiębiorstwach prywatnych (zdecydowanie lub raczej)

Wartości średnie na skali 0-100

TAK dla gospodarki opartej na przedsiębiorstwach państwowych: zdecydowanie – 0; raczej – 33,3
TAK dla gospodarki opartej na przedsiębiorstwach prywatnych: raczej – 67,7; zdecydowanie – 100

Test dwustronny różnic między odsetkami odpowiedzi „TAK dla gospodarki opartej na przedsiębiorstwach prywatnych”. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

• grupa A vs grupa B: $p = 0,001$

Test dwustronny różnic między średnimi. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

• grupa A vs grupa B: $p = 0,004$

Jak można przeczytać w raporcie omawiającym przywołany wyżej eksperyment badawczy, jest kwestią dyskusyjną, „czy w realnym badaniu sondażowym dodanie słów *‘tak jak w innych krajach Zachodu’* (gdy mowa o gospodarce prywatnej) i *‘tak jak w Polsce przed 1990 rokiem’* (gdy mowa o gospodarce państwowej) należałoby potraktować jako nieakceptowalną manipulację, której celem jest ukierunkowanie odpowiedzi respondentów, czy też po prostu jako informację ułatwiającą respondentom racjonalny wybór”.⁷

⁷ Machowski A., op. cit., s. 95.

2. Cel i opis badania. Hipotezy badawcze

Badanie na zlecenie Forum Obywatelskiego Rozwoju przeprowadziła pracownia Opinia24 w dniach 17-21 marca 2025 roku na 1000-osobowej próbie, reprezentatywnej dla dorosłych mieszkańców Polski pod względem płci, wieku, wykształcenia i miejsca zamieszkania (wieś i różnej wielkości miasta) oraz preferencji wyborczych wyrażonych w wyborach z 15 października 2023 roku.⁸

Celem badania było sprawdzenie, czy na opinie Polaków w sprawie prywatyzacji ma wpływ to, jaki kontekst alternatywy „gospodarka państwowa vs gospodarka prywatna” pojawia się w pytaniach. Sformułowaliśmy cztery pytania:

- 1. Wpływ polityków na gospodarkę powinien ograniczać się do tworzenia ram prawnych regulujących funkcjonowanie przedsiębiorstw.*
- 2. Politycy nie powinni mieć wpływu na to, kto kieruje działającymi na rynku przedsiębiorstwami i jakie podejmują one decyzje.*
- 3. Gospodarka funkcjonuje lepiej, gdy jak najwięcej przedsiębiorstw jest w rękach prywatnych, a jak najmniej należy do państwa.*
- 4. Kontrolę nad takimi firmami jak Orlen czy KGHM Polska Miedź sprawuje państwo. Lepiej, gdyby właścicielami byli tylko prywatni inwestorzy, bo wtedy funkcjonowałyby one efektywniej i taniej.*

⁸ Cztery pytania dotyczące prywatyzacji sformułowane przez FOR zostały dołączone do szerszego sondażu realizowanego przez Opinia24 i dotyczącego przede wszystkim zbadania preferencji wyborczych w odniesieniu do wyborów prezydenckich i wyborów do Sejmu. Szczegółowe wyniki tego sondażu dotyczące preferencji wyborczych w wyborach prezydenckich można znaleźć tutaj: <https://www.rm24.pl/raporty/raport-wybory-prezydenckie-2025/news-mentzen-dogania-nawrockiego-trzaskowski-z-poparciem-koalicja,nld,7931397>. Z kolei wyniki tego sondażu odnośnie do preferencji partyjnych w wyborach do Sejmu zostały omówione m.in. tutaj: <https://tvn24.pl/polska/wybory-parlamentarne-najnowszy-sondaz-opinia24-st8380325>.

W pierwszym i drugim pytaniu w ogóle nie pojawiają się sformułowania nawiązujące wprost do prywatyzacji. Tyle że dwie zasady, o które mowa w tych pytaniach – „wpływ polityków na gospodarkę powinien ograniczać się do tworzenia ram prawnych...” i „politycy nie powinni mieć wpływu na to, kto kieruje działającymi na rynku przedsiębiorstwami...” – mogą być w pełni realizowane tylko w gospodarce opartej na przedsiębiorstwach prywatnych. W pytaniach tych nie używamy także takich pojęć jak „państwo” czy „własność państwowa”. Można powiedzieć, że „państwo” zastępują w tych pytaniach ci, którzy w państwie rządzą – politycy.

Inaczej jest w pytaniu trzecim i czwartym, gdzie pojawiają się takie sformułowania jak „przedsiębiorstwa w rękach prywatnych”, „prywatni inwestorzy”, „państwo” czy „kontrola państwowa nad firmami”. W trzecim pytaniu prosimy respondentów o wyrażenie swojej opinii co do ogólnej tezy, że „gospodarka funkcjonuje lepiej, gdy jak najwięcej przedsiębiorstw jest w rękach prywatnych, a jak najmniej należy do państwa”. W pytaniu czwartym przywołujemy dwie firmy (o których badani mogli słyszeć – cokolwiek by to miało znaczyć – że mają one strategiczne dla państwa znaczenie) i – tak to można ująć – pytamy respondentów, czy zgadzają się na ich prywatyzację.

Przy każdym z tych pytań respondent mógł wybrać jedną z pięciu odpowiedzi: A – zdecydowanie się nie zgadzam; B – raczej się nie zgadzam; C – trudno powiedzieć; D – raczej się zgadzam; E – zdecydowanie się zgadzam. Analizując procentowy rozkład odpowiedzi w różnych grupach respondentów uznaliśmy odpowiedzi A i B jako świadczące o postawie/opinii anty-prywatyzacyjnej; odpowiedź C – o postawie ambiwalentnej wobec prywatyzacji; odpowiedzi D i E – o postawie/opinii pro-prywatyzacyjnej.

Odpowiedziom A, B, C, D i E przypisano następujące wartości:

(A) zdecydowanie się nie zgadzam	– 0 pkt;
(B) raczej się nie zgadzam	– 25 pkt;
(C) trudno powiedzieć	– 50 pkt;
(D) raczej się zgadzam	– 75 pkt;
(E) zdecydowanie się zgadzam	– 100 pkt.

Użycie takiej punktacji – czyli skali 0-100, gdzie 0 oznacza maksymalne natężenie postawy anty-prywatyzacyjnej, 50 oznacza postawę ambiwalentną względem prywatyzacji, a 100 oznacza maksymalne natężenie postawy pro-prywatyzacyjnej – pozwoliło na porównanie wybranych grup respondentów (wyróżnionych np. wg wieku, poziomu wykształcenia, preferencji politycznych itp.) pod względem średniego natężenia postaw/opinii pro-prywatyzacyjnych.⁹ Chcieliśmy też przypisać każdej osobie badanej wartość zbiorczego współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych (na skali 0-100) obliczanego jako średnia jej wyników (na skali 0-100) w pytaniach 1-4.

⁹ Obliczanie średniej zakłada, że skala (w tym przypadku skala o wartościach 0, 25, 50, 75 i 100) jest co najmniej skalą interwałową – tzn., że pod względem natężenia danej zmiennej (tu: przyjmująca różne wartości postawa pro-prywatyzacyjna) pomiędzy np. 25 a 50 jest taka sama odległość (różnica w natężeniu zmiennej) co pomiędzy np. 50 a 75 (tak jak np. między wzrostem 170 cm a 175 cm oraz między wzrostem 175 cm a wzrostem 180 cm). Jest to pewne nadużycie, gdyż co do zaproponowanej skali można co najwyżej powiedzieć, że ma ona charakter porządkowy: na pewno osobę z wartością 25 charakteryzuje niższe natężenie zmiennej niż osobę z wartością 50, a osobę z wartością 50 niższe niż osobę z wartością 75. Nadużycie to jednak bardzo często spotykane jest w prezentacjach badań sondażowych. Na przykład w przywołanym w niniejszym raporcie badaniu CBOS (Opinie i diagnozy nr 51, CBOS 2023) nie tylko prezentowane są odsetki odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych (1, 2 i 3 na skali 1-7), ambiwalentnych (4 na skali 1-7) i anty-prywatyzacyjnych (5, 6 i 7 na skali 1-7) w analizowanych grupach, ale także charakteryzujące te grupy na skali 1-7 średnie i odchylenia standardowe.

Chcieliśmy zweryfikować kilka hipotez badawczych.

Po pierwsze, interesowało nas, czy odsetki odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych (D i E), a także średnie natężenie postaw pro-prywatyzacyjnych, będą się różnić w zależności od pytania. Zakładaliśmy, że najwyższe pojawią się przy pytaniach 1 i 2, w których nie operowaliśmy takimi pojęciami jak „własność prywatna” czy „prywatyzacja” (słowa te mogą budzić u niektórych negatywne skojarzenia; wszak często w debacie publicznej pojawiały się np. zarzuty, że mieliśmy w Polsce do czynienia ze „złodziejską prywatyzacją”). Ważne też, że w pytaniach tych jako alternatywę dla modelu, w którym przedsiębiorstwa swobodnie funkcjonują na rynku, wskazaliśmy model, w którym przedsiębiorstwa te podlegają wpływom lub są pod kontrolą polityków. Położyliśmy nacisk na „wpływ polityków” (a nie na „wpływ państwa”) gdyż w Polsce zaufanie do polityków jest raczej niewielkie.¹⁰ W pytaniu 3 spodziewaliśmy się niższego odsetka odpowiedzi D i E (pro-prywatyzacyjnych) i niższej średniej w zakresie postawy pro-prywatyzacyjnej niż w pytaniach 1 i 2, gdyż wprost przeciwstawiamy w nim „przedsiębiorstwa w rękach prywatnych” do przedsiębiorstw „należących do państwa” – a „państwo” traktowane jako „dobro wspólne” u wielu budzi skojarzenia pozytywne. Zakładaliśmy też, że z najniższymi wartościami spotkamy się w pytaniu 4, bowiem udzielenie negatywnej odpowiedzi (anty-prywatyzacyjnej) na to pytanie może się wiązać z tym, że wielu Polaków takie firmy, jak Polska Miedź czy Orlen spostrzega jako „przedsiębiorstwa o kluczowym, strategicznym znaczeniu dla państwa” (bo

¹⁰ Na przykład w badaniu IBRIŚ przeprowadzonym 21-22.03.2025 r., w którym pierwsze miejsce w rankingu zaufania zajął Trzaskowski (46,0 proc. respondentów stwierdziło, że mu ufa; 46,3 proc. – że mu nie ufa), drugie Morawiecki (36,1 proc. – ufa; 53,6 proc. – nie ufa), trzecie Duda (36,0 proc. – ufa; 55,6 proc. – nie ufa), a czwarte Tusk (35,2 proc. – ufa; 53,4 proc. – nie ufa) każdy z 17 polityków, o których w sondażu pytano, uzyskał wyższy odsetek ocen negatywnych – „nie ufam”, niż pozytywnych – „ufam” (<https://ibris.pl/aktualne-sondaze/>, a także: <https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/komunajbardziej-ufaja-polacy-przetwasowania-na-podium-sondaz/6qkfnhg>).

takie oceny i określenia bardzo często są obecne w publicznej debacie) i może w związku z tym przychylić się do opinii, że skoro tak wielkie mają one znaczenie dla państwa, to lepiej, by nadal były one pod jego kontrolą.

Po drugie, z uwagi na przyjęte założenie, że pytania 1 i 2 (w których nie pojawiają się sformułowania nawiązujące wprost do własności prywatnej lub państwowej) mogą w większym stopniu skłaniać respondentów do udzielania odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych, niż pytania 3 i 4 (w których alternatywa „własność prywatna vs własność państwowa” jest wyraźnie eksponowana) uznaliśmy, iż warto skontrolować, czy na poziom natężenia postaw pro-prywatyzacyjnych w pytaniach 1, 2, 3 i 4 ma wpływ to, które pytania zadawane były w pierwszej, a które w drugiej kolejności. Badana próba została losowo podzielona na dwie grupy: pierwsza odpowiadała na pytania w kolejności 1-2-3-4, a druga w kolejności 4-3-2-1. Założyliśmy, że w „grupie 1-2-3-4”, konfrontowanej w pierwszej kolejności z pytaniami sprzyjającymi udzielaniu odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych, postawa pro-prywatyzacyjna może na tyle się utrwalić, że średni poziom natężenia opinii pro-prywatyzacyjnych w odpowiedziach na pytania 3 i 4 będzie większy niż w odpowiedziach na te same pytania w „grupie 4-3-2-1”. Analogicznie zakładaliśmy też, że w „grupie 4-3-2-1”, w której respondenci w pierwszej kolejności odpowiadali na pytania niesprzyjające udzielaniu odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych, większa rezerwa względem prywatyzacji może na tyle się utrwalić, iż średni poziom natężenia opinii pro-prywatyzacyjnych w odpowiedziach na pytania 1 i 2 będzie niższy w „grupie 4-3-2-1” niż w „grupie 1-2-3-4”

Po trzecie, chcieliśmy sprawdzić na ile postawy/opinie dotyczące prywatyzacji związane są z takimi zmiennymi demograficznymi jak płeć, wiek, wykształcenie, dochody czy miejsce zamieszkania. Ciekawiło nas, czy – podobnie jak w przypadku

postaw odnośnie do kapitalizmu analizowanych w badaniu Zitelmanna (omówionym w pkt 1.2) – wyższe natężenie postaw pro-prywatyzacyjnych wykażą osoby lepiej wykształcone i zamożniejsze, a niższe – o niższym statusie wykształcenia i majątkowym.

I po czwarte, interesowało nas, czy postawy/opinie dotyczące prywatyzacji w istotny sposób różnicują wyborców głównych partii politycznych. Zakładaliśmy – biorąc pod uwagę znany z wielu badań przekrój demograficzny elektoratów najważniejszych ugrupowań¹¹ – że najwyższych odsetków odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych oraz wartości średnich w zakresie postaw pro-prywatyzacyjnych powinniśmy spodziewać się wśród wyborców KO, a najniższych wśród wyborców PiS.

¹¹ Na przykład jeśli chodzi o wykształcenie – co do którego zakładamy, że może mieć związek z natężeniem postaw pro-prywatyzacyjnych – to wśród wyborców PiS z 15.10.2023 r. aż 44 proc. posiadało jedynie wykształcenie podstawowe lub zasadnicze zawodowe, 37 proc. – wykształcenie średnie, a tylko 19 proc. – wykształcenie wyższe. Odwrócenie tych proporcji znajdujemy wśród wyborców KO z 15.10.2023 r.: wykształcenie podstawowe lub zasadnicze zawodowe – jedynie 16 proc.; wykształcenie średnie – 39 proc.; wykształcenie wyższe – aż 44 proc. (Źródło: badanie exit poll przeprowadzone 15.10.2023 r. przez Ipsos. Przeliczenie podanego przez Ipsos poparcia dla partii w grupach wyróżnionych wg wykształcenia na strukturę elektoratów wg wykształcenia – Andrzej Machowski).

3. Wyniki badania. Jak respondenci odpowiadali na pytania 1, 2, 3 i 4.

3.1. Różnice w odpowiedziach na pytania 1, 2, 3 i 4

Badanie potwierdziło, że sposób formułowania pytań o prywatyzację, to po jakie pojęcia/frazy w nich sięgamy i jakie – negatywne lub pozytywne – mogą one wywoływać konotacje, wpływa na to, czy uzyskiwane odpowiedzi są mniej czy bardziej pro-prywatyzacyjne [wykres 4].

Najwyższe odsetki odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych oraz najwyższe średnie natężenia postaw pro-prywatyzacyjnych wystąpiły – tak jak się tego spodziewaliśmy – w pytaniach 1 i 2. Niewielkie różnice między tymi pytaniami są nieistotne statystycznie.

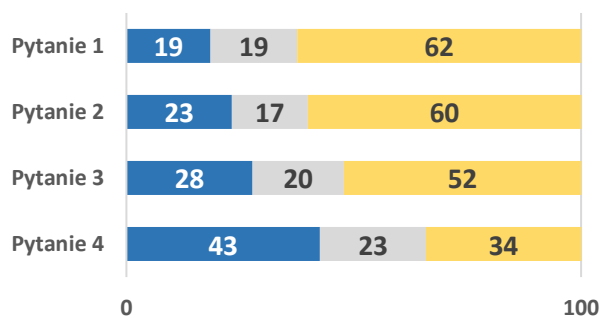
Istotne statystycznie różnice zachodzą między pytaniami 1 i 2 a pytaniami 3 i 4, w którym odsetki i średnie są znacząco niższe. Najniższy odsetek odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych (oraz najniższą średnią postawy/opinii pro-prywatyzacyjnej) odnotowaliśmy przy pytaniu 4. Odpowiedzi (odsetki i średnie) na pytanie 4 nie tylko istotnie różnią się od odpowiedzi na pytanie 1 i 2, ale także od odpowiedzi na pytanie 3.

Wykres 4

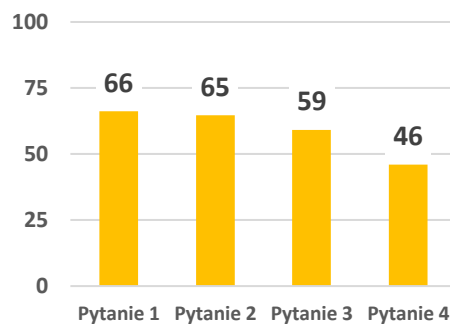
Czy zgadzasz się, że:

1. Wpływ polityków na gospodarkę powinien ograniczać się do tworzenia ram prawnych regulujących funkcjonowanie przedsiębiorstw.
2. Politycy nie powinni mieć wpływu na to, kto kieruje działającymi na rynku przedsiębiorstwami i jakie podejmują one decyzje.
3. Gospodarka funkcjonuje lepiej, gdy jak najwięcej przedsiębiorstw jest w rękach prywatnych, a jak najmniej należy do państwa.
4. Kontrolę nad takimi firmami jak Orlen czy KGHM Polska Miedź sprawuje państwo. Lepiej, gdyby właścicielami byli tylko prywatni inwestorzy, bo wtedy funkcjonowałyby one efektywniej i taniej.

Procentowy rozkład odpowiedzi

Wartości średnie na skali 0-100

nie zgadzam się (zdecydowanie lub raczej)
trudno powiedzieć
zgadzam się (zdecydowanie lub raczej)

nie zgadzam się: zdecydowanie – 0; raczej – 25
trudno powiedzieć – 50
zgadzam się: raczej – 75; zdecydowanie – 100

Test dwustronny różnic między odsetkami odpowiedzi „zgadzam się”. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

- Pytanie 1 vs Pytanie 2: $p = 0,2937$
- Pytanie 1 vs Pytanie 3: $p = 0,0000$
- Pytanie 1 vs Pytanie 4: $p = 0,0000$
- Pytanie 2 vs Pytanie 3: $p = 0,0003$
- Pytanie 2 vs Pytanie 4: $p = 0,0000$
- Pytanie 3 vs Pytanie 4: $p = 0,0000$

Test dwustronny różnic między średnimi. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

- Pytanie 1 vs Pytanie 2: $p = 0,2559$
- Pytanie 1 vs Pytanie 3: $p = 0,0000$
- Pytanie 1 vs Pytanie 4: $p = 0,0000$
- Pytanie 2 vs Pytanie 3: $p = 0,0001$
- Pytanie 2 vs Pytanie 4: $p = 0,0000$
- Pytanie 3 vs Pytanie 4: $p = 0,0000$

3.2. Kolejność zadawania pytań. Czy „rozmowa” o prywatyzacji wpływa na wzrost postaw pro-prywatyzacyjnych?

Badanie nie potwierdziło hipotezy o wpływie kolejności zadawania pytań (1-2-3-4 vs 4-3-2-1) na wzrost postaw pro-prywatyzacyjnych w pytaniach 3 i 4 – przy kolejności 1-2-3-4; oraz na spadek postaw pro-prywatyzacyjnych w pytaniach 1 i 2 – przy kolejności 4-3-2-1.

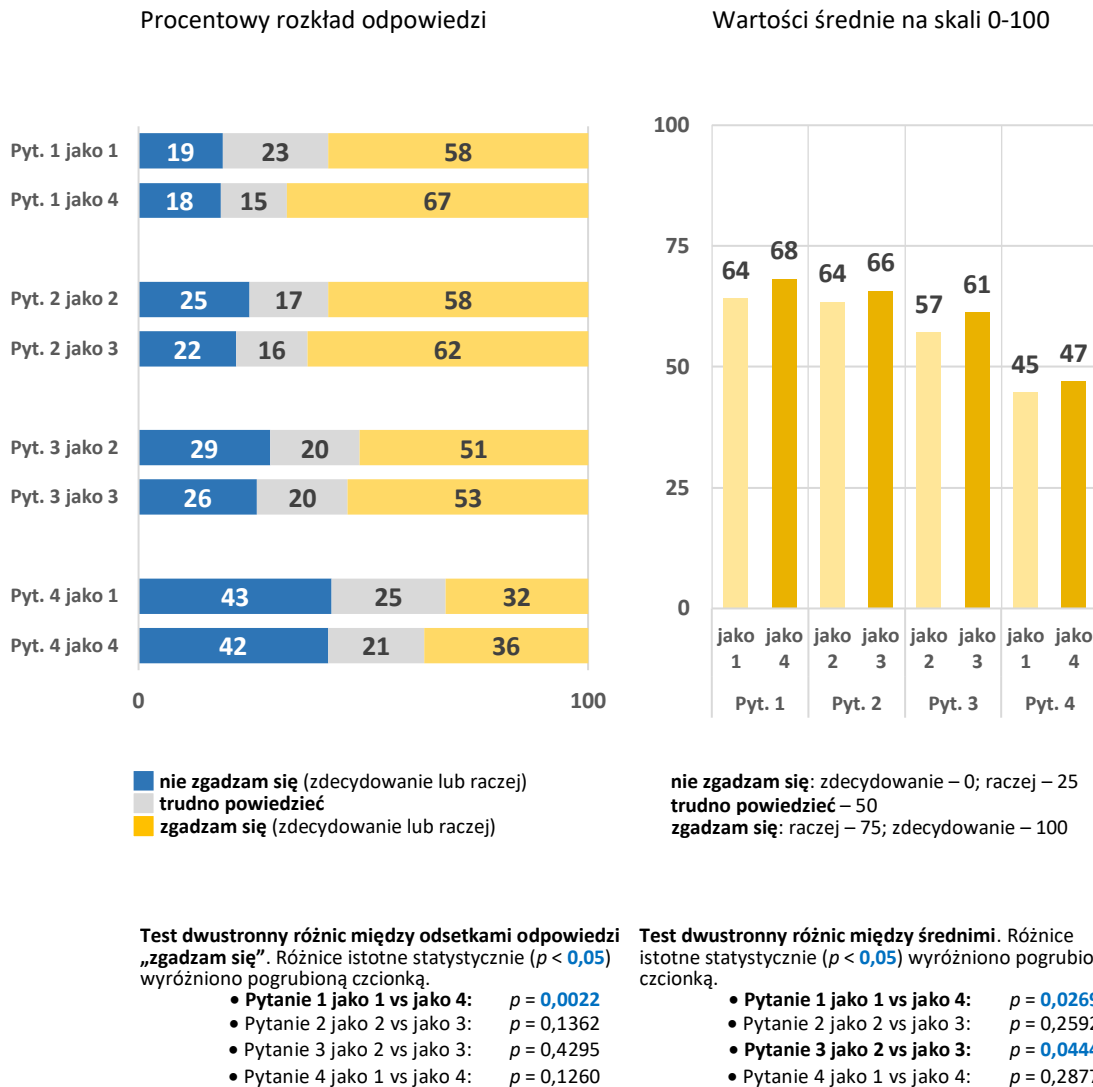
Jedynie w przypadku pyt. 3 – gdy porównujemy średni poziom postawy pro-prywatyzacyjnej w „grupie 1-2-3-4” ze średnim poziomem w „grupie 4-3-2-1” – różnica między tymi średnimi jest zgodna z zakładaną hipotezą i istotna statystycznie. W pytaniu 1 stwierdziliśmy istotną statystycznie różnicę między większym odsetkiem odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych w „grupie 4-3-2-1” a mniejszym w „grupie 1-2-3-4” – tyle że znak tej różnicy jest sprzeczny z przyjętą hipotezą; zakładaliśmy bowiem, iż wyższy odsetek powinien pojawić się w „grupie 1-2-3-4” a niższy w „grupie 4-3-2-1”.

Być może jednak zadanie połowie respondentów pytań w kolejności 1-2-3-4, a połowie w kolejności 4-3-2-1, ujawniło inną, niebraną wcześniej po uwagę prawidłowość. Otóż każde z czterech pytań – w zależności od tego, czy jest to „grupa 1-2-3-4” czy „grupa 4-3-2-1” – mogło być zadane respondentowi wcześniej lub później:

- pytanie 1 mogło trafić do respondenta albo jako pierwsze albo jako czwarte;
- pytanie 2 mogło trafić do respondenta albo jako drugie albo jako trzecie;
- pytanie 3 mogło trafić do respondenta albo jako drugie albo jako trzecie;
- pytanie 4 mogło trafić do respondenta albo jako pierwsze albo jako czwarte;

Wykres 5

Różnice w odsetkach odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych oraz w zakresie średniego poziomu postawy pro-prywatyzacyjnej w zależności od tego, czy dane pytanie zadane było wcześniej czy później

Okazuje się, że każde z tych pytań ujawnia tę samą tendencję [wykres 5]: jeśli pytanie zadane jest później (w przypadku pyt. 1 i 4 poprzedzone jest trzema pytaniami, w przypadku pyt. 2 i 3 – poprzedzone jest dwoma pytaniami), to zarówno odsetek odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych jak i średni poziom postawy pro-prywatyzacyjnej jest wyższy niż w sytuacji, gdy to samo pytanie zadane jest wcześniej (w przypadku pyt. 1 i 4 nie jest poprzedzone żadnym pytaniem; w przypadku pyt. 2 i 3 poprzedzone jest tylko jednym pytaniem).

Być może (trzeba tu używać ostrożnych sformułowań, gdyż w większości przypadków zaobserwowane różnice nie są istotne statystycznie) jest tak, że wcześniejsza „rozmowa” dotycząca prywatyzacji – a namiastką takiej „rozmowy” jest zadane wcześniej pytanie i refleksja nad tym, jakiej udzielić odpowiedzi – sprzyja temu, by w kolejnym pytaniu do kwestii prywatyzacji podchodzić z większą akceptacją i otwartością.

3.3. Analiza odpowiedzi na pytania 1-4 w grupach wyróżnionych wg płci, wieku, wykształcenia, dochodów i miejsca zamieszkania

3.3.1. Odpowiedzi na pytanie 1: Wpływ polityków na gospodarkę powinien ograniczać się do tworzenia ram prawnych regulujących funkcjonowanie przedsiębiorstw

Na podstawie pytania 1 za grupy najbardziej pro-prywatyzacyjne (czyli akceptujące tezę zawartą w pytaniu) należy uznać osoby z wykształceniem wyższym (odsetek odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych – 73 proc.; średni poziom postaw pro-prywatyzacyjnych – 71 pkt), o dochodach netto 3-5 tys. na członka rodziny (odsetek – 70 proc.; średnia – 68 pkt) lub jeszcze wyższych (odsetek – 72 proc.; średnia – 72 pkt) oraz osoby w wieku 40-59 lat (odsetek – 67 proc.; średnia – 70 pkt) lub jeszcze starsze (odsetek – 69 proc.; średnia – 70 pkt.).

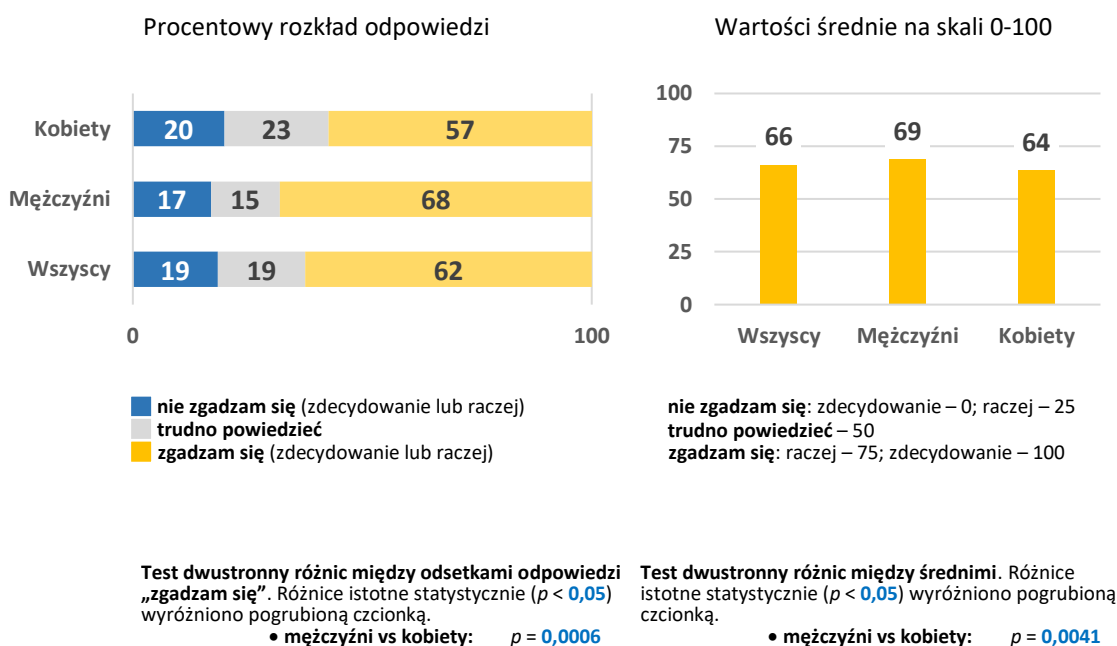
Najmniej pro-prywatyzacyjne są osoby przed czterdziestką (odsetek – 51 proc.; średnia – 59 pkt), o wykształceniu podstawowym lub zasadniczym zawodowym (odsetek – 53 proc.; średnia – 62 pkt) oraz osoby o dochodach netto poniżej 3 tys. na członka rodziny (odsetek 54 proc.; średnia – 60 pkt).

Bardziej pro-prywatyzacyjni są mężczyźni (odsetek – 68 proc.; średnia – 69 pkt) i mieszkańcy miast (odsetek – 65-66 proc.; średnia 68 pkt) niż kobiety (odsetek – 57 proc.; średnia – 64 pkt) i mieszkańcy wsi (odsetek – 58 proc.; średnia – 64 proc.).

Wykres 6

Wpływ polityków na gospodarkę powinien ograniczać się do tworzenia ram prawnych regulujących funkcjonowanie przedsiębiorstw

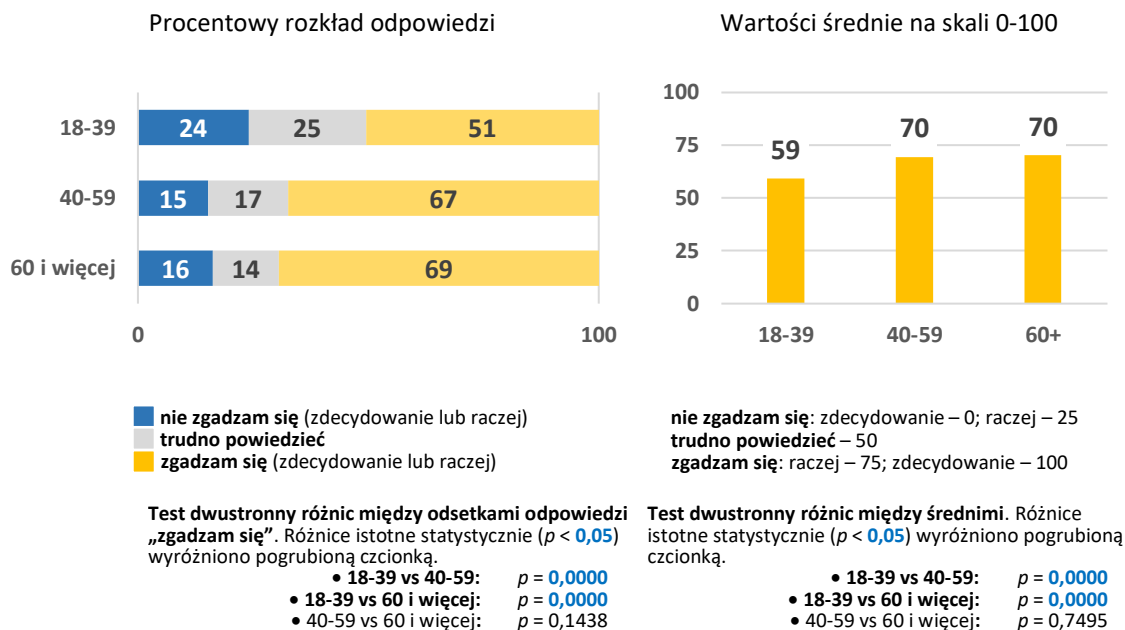
– odpowiedzi wszystkich badanych oraz mężczyzn i kobiet

Wykres 7

Wpływ polityków na gospodarkę powinien ograniczać się do tworzenia ram prawnych regulujących funkcjonowanie przedsiębiorstw

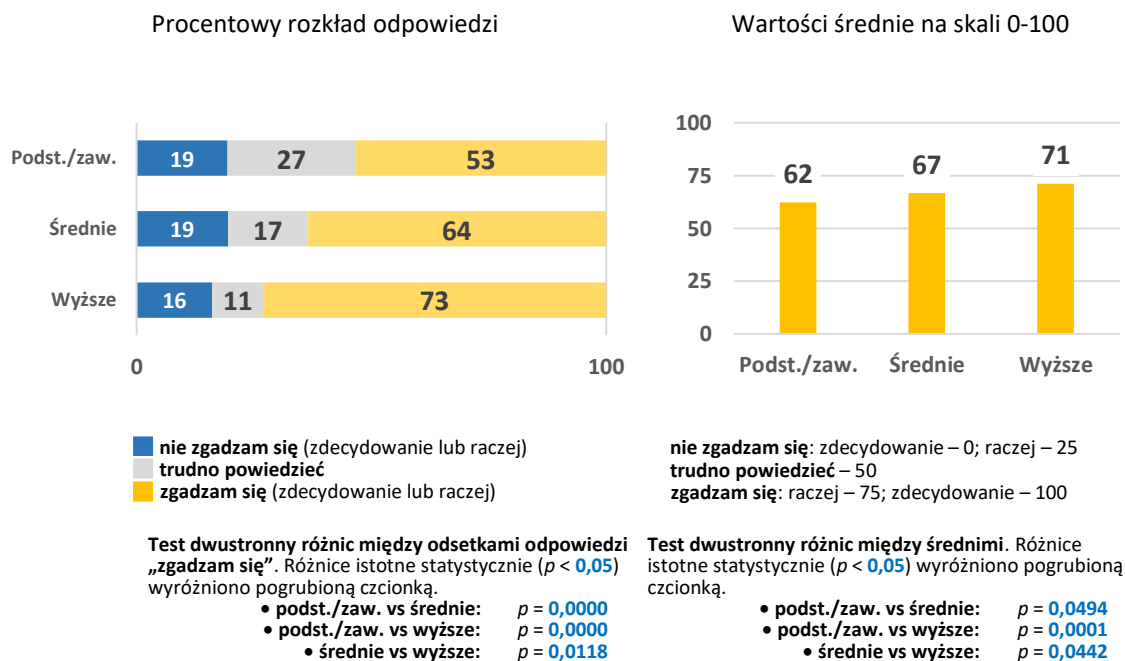
– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg wieku

Wykres 8

Wpływ polityków na gospodarkę powinien ograniczać się do tworzenia ram prawnych regulujących funkcjonowanie przedsiębiorstw

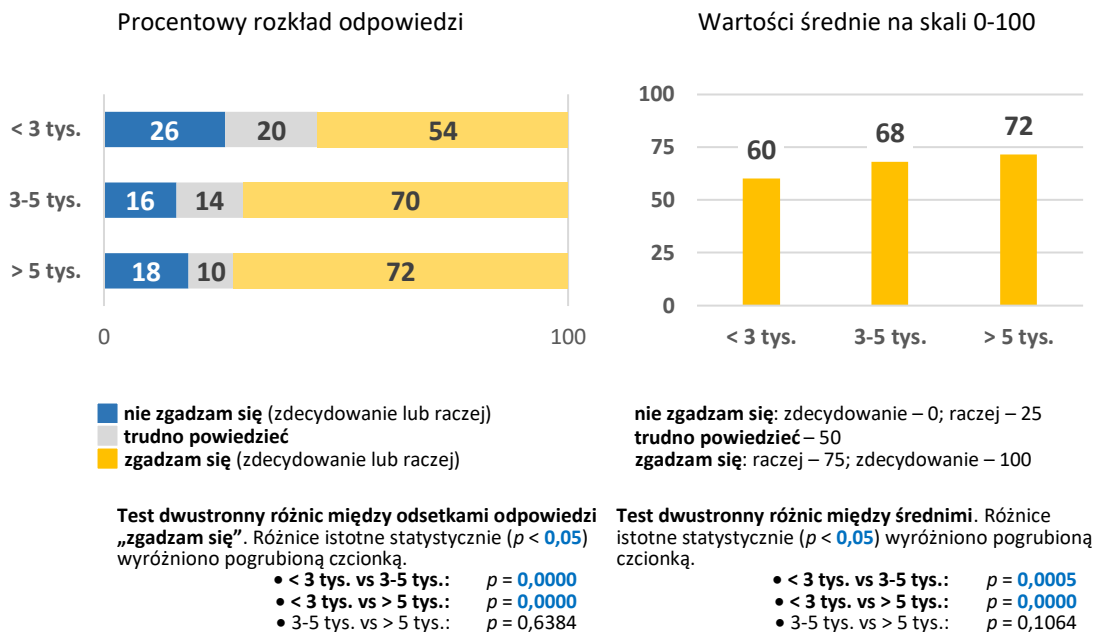
– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg wykształcenia

Wykres 9

Wpływ polityków na gospodarkę powinien ograniczać się do tworzenia ram prawnych regulujących funkcjonowanie przedsiębiorstw

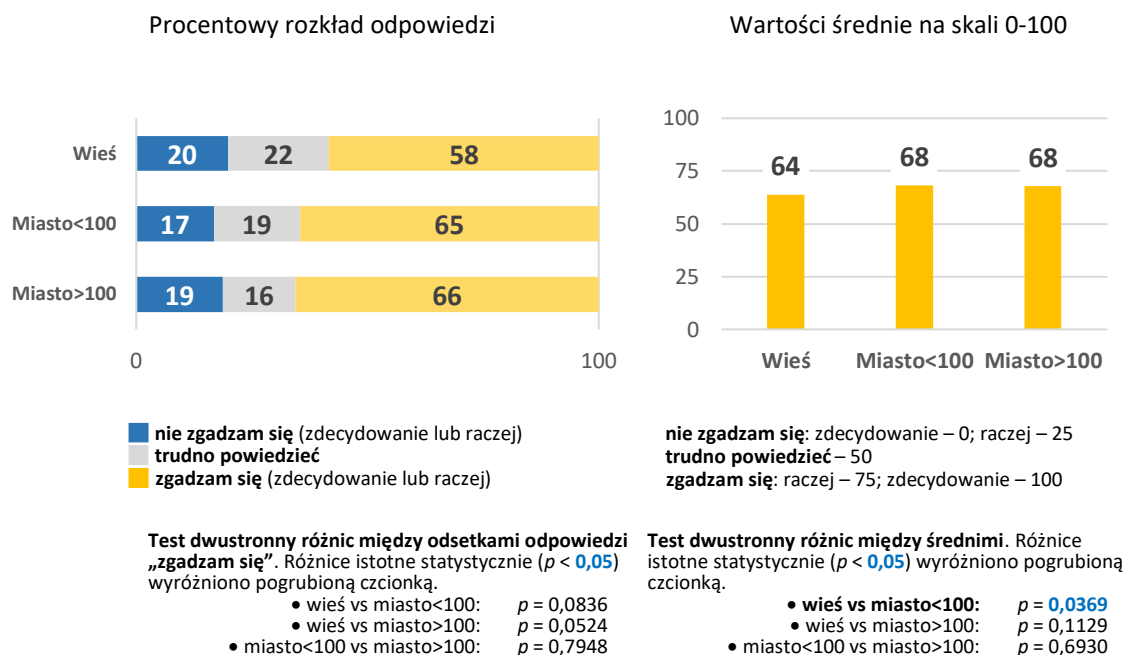
– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg dochodu

Wykres 10

Wpływ polityków na gospodarkę powinien ograniczać się do tworzenia ram prawnych regulujących funkcjonowanie przedsiębiorstw

– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg miejsca zamieszkania

3.3.2. Odpowiedzi na pytanie 2: Politycy nie powinni mieć wpływu na to, kto kieruje działającymi na rynku przedsiębiorstwami i jakie podejmują one decyzje

Według pytania 2 najbardziej pro-prywatyzacyjne są osoby o dochodach netto powyżej 5 tys. zł na członka rodziny (odsetek odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych – 70 proc.; średni poziom postaw pro-prywatyzacyjnych – 70 pkt), osoby z wykształceniem wyższym (odsetek – 67 proc.; średnia – 69 pkt) oraz mieszkańcy miast powyżej 100 tys. (odsetek – 65 proc.; średnia – 67 pkt).

Najmniej pro-prywatyzacyjne są osoby o dochodach poniżej 3 tys. zł (odsetek – 50 proc.; średnia – 57 pkt), z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym (odsetek – 52 proc.; średnia – 60 pkt) oraz mieszkańcy wsi (odsetek – 55 proc.; średnia 62 pkt).

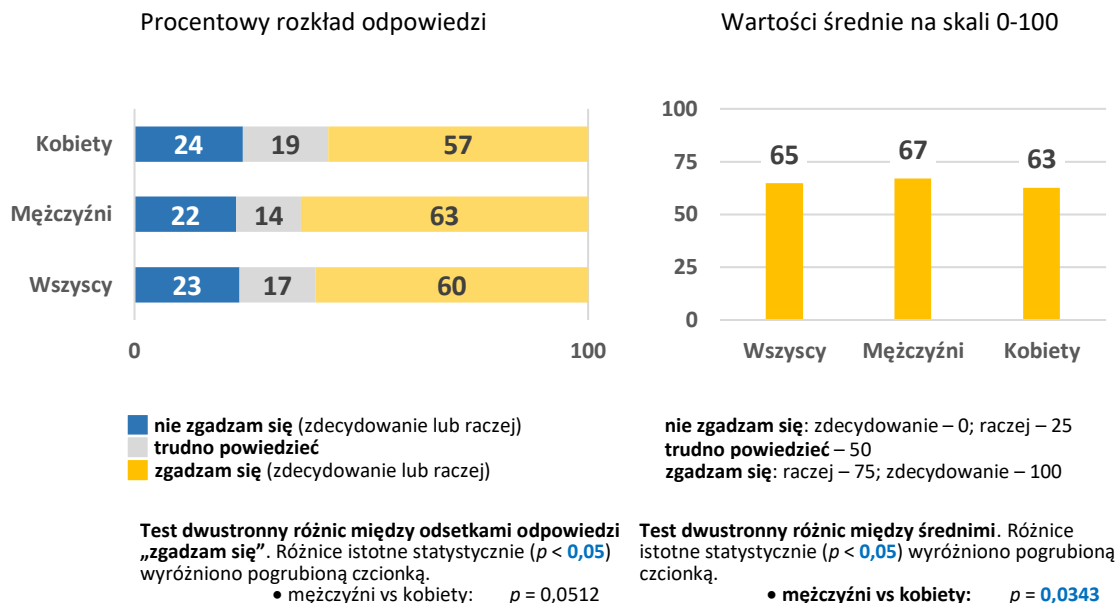
W zakresie średniego poziomu postaw pro-prywatyzacyjnych bardziej pro-prywatyzacyjni są mężczyźni (67 pkt) niż kobiety (63 pkt).

Zaobserwowane niewielkie różnice między grupami wiekowymi (wyższe odsetki i średnie u starszych; niższe u młodszych) są nieistotne statystycznie.

Wykres 11

Politycy nie powinni mieć wpływu na to, kto kieruje działającymi na rynku przedsiębiorstwami i jakie podejmują one decyzje

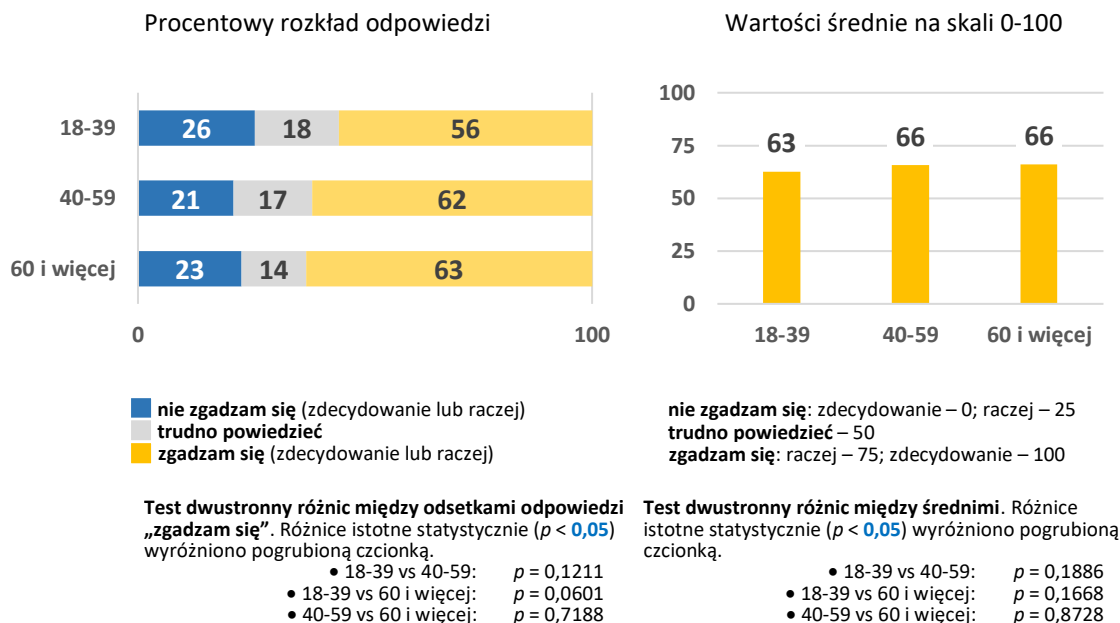
– odpowiedzi wszystkich badanych oraz mężczyzn i kobiet

Wykres 12

Politycy nie powinni mieć wpływu na to, kto kieruje działającymi na rynku przedsiębiorstwami i jakie podejmują one decyzje

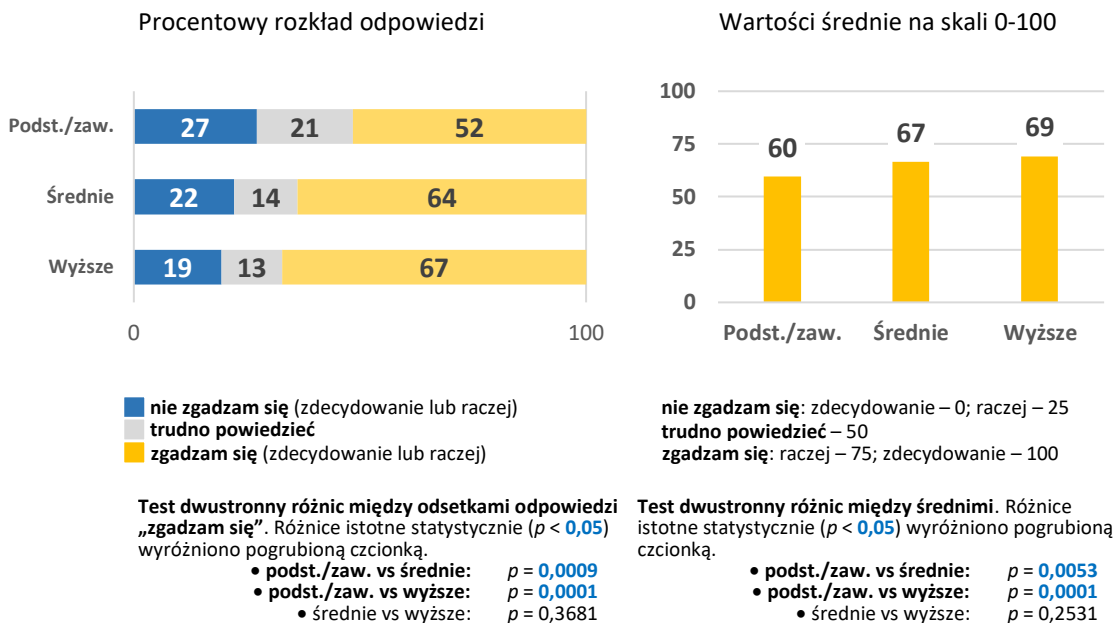
– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg wieku

Wykres 13

Politycy nie powinni mieć wpływu na to, kto kieruje działającymi na rynku przedsiębiorstwami i jakie podejmują one decyzje

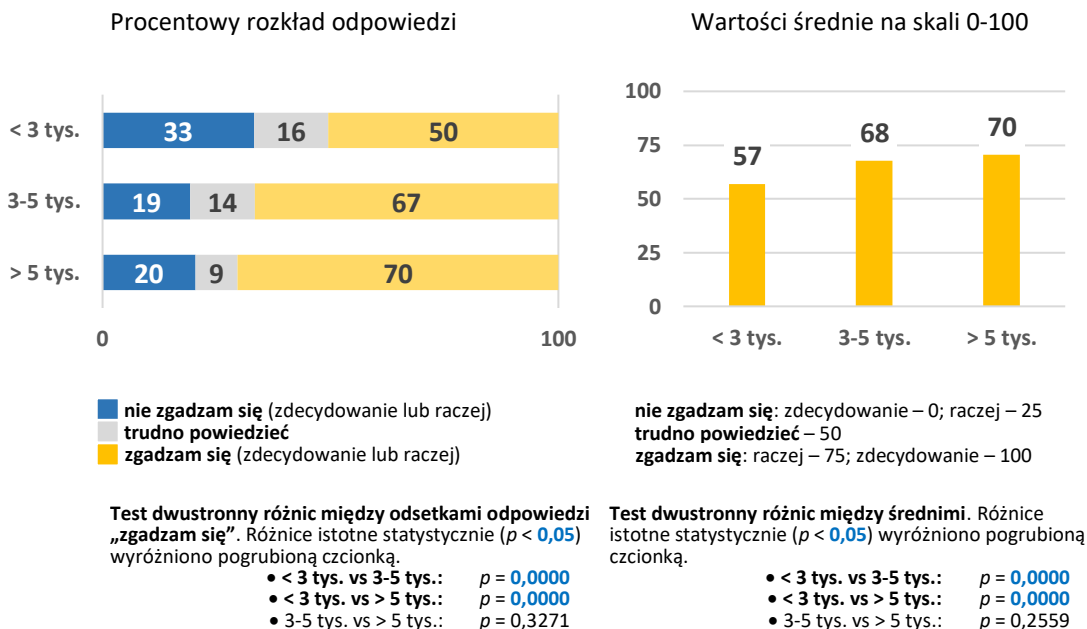
– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg wykształcenia

Wykres 14

Politycy nie powinni mieć wpływu na to, kto kieruje działającymi na rynku przedsiębiorstwami i jakie podejmują one decyzje

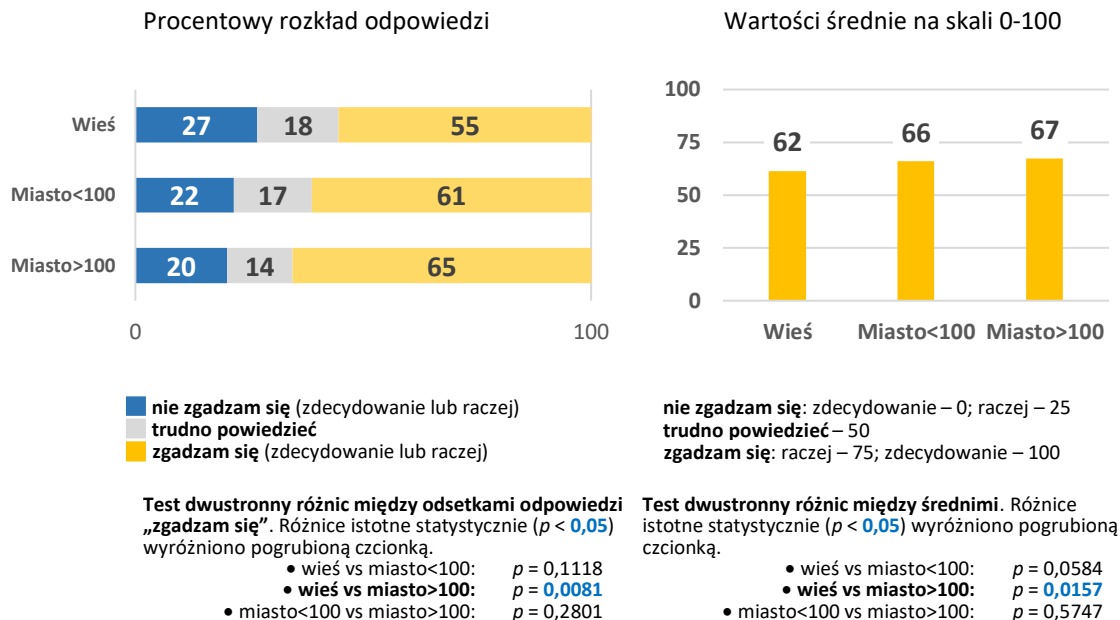
– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg dochodu

Wykres 15

Politycy nie powinni mieć wpływu na to, kto kieruje działającymi na rynku przedsiębiorstwami i jakie podejmują one decyzje

– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg miejsca zamieszkania

3.3.3. Odpowiedzi na pytanie 3: Gospodarka funkcjonuje lepiej, gdy jak najwięcej przedsiębiorstw jest w rękach prywatnych, a jak najmniej należy do państwa

Badanie pokazało, iż skłonność respondentów do akceptacji tezy zawartej w pytaniu 3 jest na znacząco niższym poziomie, niż w przypadku tez zawartych w pytaniach 1 i 2. Na podstawie pytania 3 do grupy osób najbardziej pro-prywatyzacyjnych można zaliczyć mężczyzn (odsetek odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych – 60 proc.; średni poziom postawy pro-prywatyzacyjnej – 64 pkt), mieszkańców miast powyżej 100 tys. (odsetek – 59 proc.; średnia – 62 pkt), osoby z wykształceniem wyższym (odsetek 59 proc.; średnia – 62 pkt), o dochodach netto powyżej 5 tys. zł na członka rodziny (odsetek 56 proc.; średnia – 62 pkt.) oraz w wieku 60 i więcej lat (odsetek 56 proc.; średnia – 60 pkt).

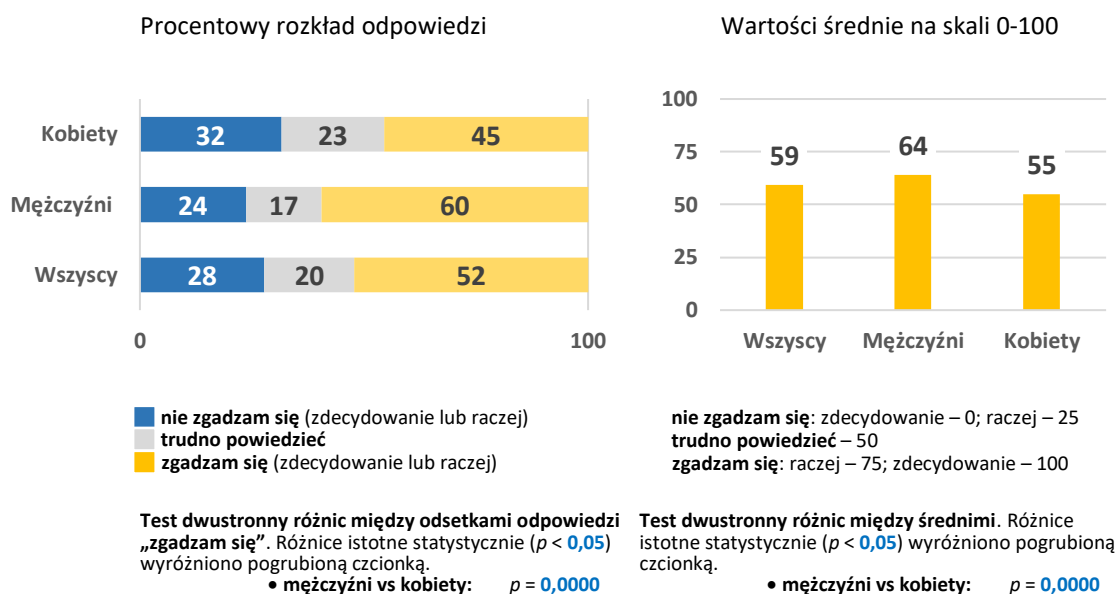
Grupę osób najmniej pro-prywatyzacyjnych tworzą kobiety (odsetek – 45 proc.; średnia – 55 pkt), mieszkańcy wsi (odsetek – 47 proc.; średnia – 57 pkt) oraz osoby

o dochodach poniżej 3 tys. zł (odsetek – 46 proc.; średnia – 55 pkt), z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym (odsetek – 48 proc.; średnia – 58 pkt) i w wieku 40-59 lat (odsetek – 48 proc.; średnia – 57 pkt).

Wykres 16

Gospodarka funkcjonuje lepiej, gdy jak najwięcej przedsiębiorstw jest w rękach prywatnych, a jak najmniej należy do państwa

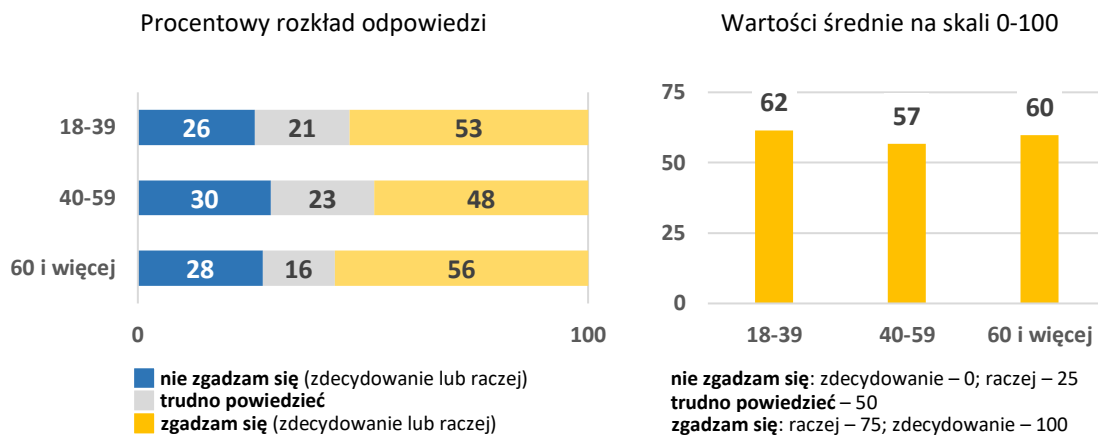
– odpowiedzi wszystkich badanych oraz mężczyzn i kobiet

Wykres 17

Gospodarka funkcjonuje lepiej, gdy jak najwięcej przedsiębiorstw jest w rękach prywatnych, a jak najmniej należy do państwa

– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg wieku

Test dwustronny różnic między odsetkami odpowiedzi „zgadzam się”. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

- 18-39 vs 40-59: $p = 0,1499$
- 18-39 vs 60 i więcej: $p = 0,4065$
- 40-59 vs 60 i więcej: $p = 0,0238$

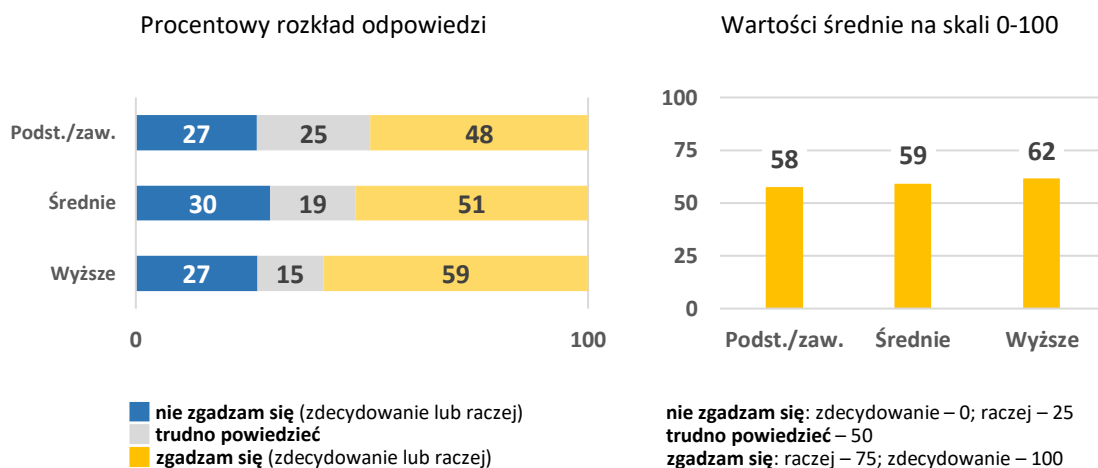
Test dwustronny różnic między średnimi. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

- 18-39 vs 40-59: $p = 0,0373$
- 18-39 vs 60 i więcej: $p = 0,4745$
- 40-59 vs 60 i więcej: $p = 0,2165$

Wykres 18

Gospodarka funkcjonuje lepiej, gdy jak najwięcej przedsiębiorstw jest w rękach prywatnych, a jak najmniej należy do państwa

– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg wykształcenia

Test dwustronny różnic między odsetkami odpowiedzi „zgadzam się”. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

- podst./zaw. vs średnie: $p = 0,3735$
- podst./zaw. vs wyższe: $p = 0,0085$
- średnie vs wyższe: $p = 0,0767$

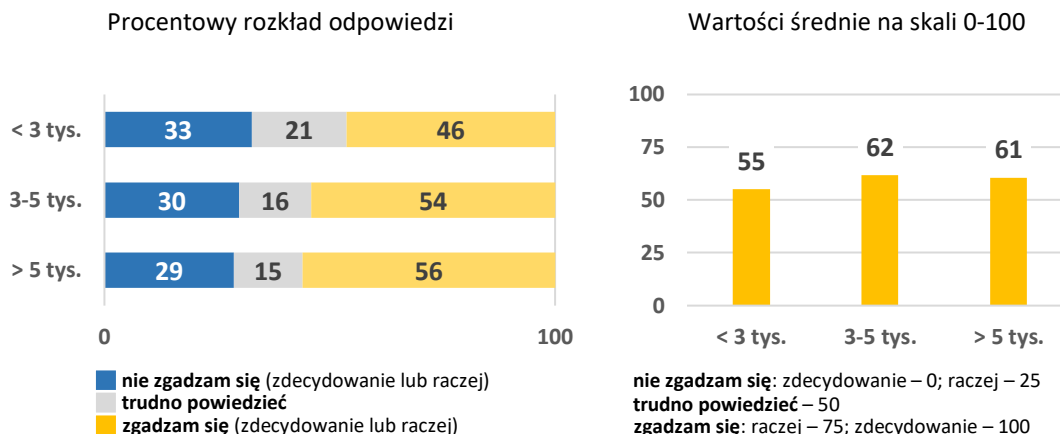
Test dwustronny różnic między średnimi. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

- podst./zaw. vs średnie: $p = 0,5036$
- podst./zaw. vs wyższe: $p = 0,1155$
- średnie vs wyższe: $p = 0,3501$

Wykres 19

Gospodarka funkcjonuje lepiej, gdy jak najwięcej przedsiębiorstw jest w rękach prywatnych, a jak najmniej należy do państwa

– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg dochodu

Test dwustronny różnic między odsetkami odpowiedzi „zgadzam się”. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

- < 3 tys. vs 3-5 tys.: $p = 0,0455$
- < 3 tys. vs > 5 tys.: $p = 0,0203$
- 3-5 tys. vs > 5 tys.: $p = 0,6384$

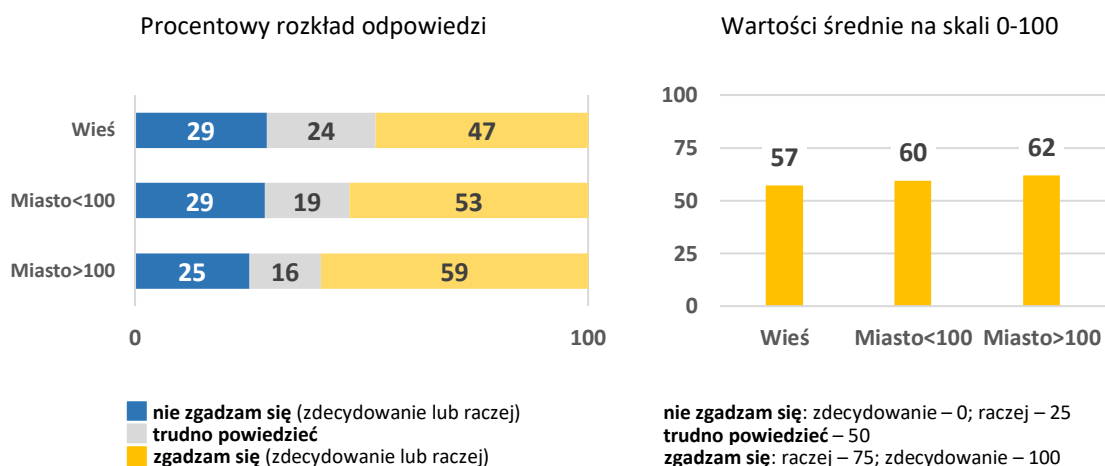
Test dwustronny różnic między średnimi. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

- < 3 tys. vs 3-5 tys.: $p = 0,0097$
- < 3 tys. vs > 5 tys.: $p = 0,0427$
- 3-5 tys. vs > 5 tys.: $p = 0,6382$

Wykres 20

Gospodarka funkcjonuje lepiej, gdy jak najwięcej przedsiębiorstw jest w rękach prywatnych, a jak najmniej należy do państwa

– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg miejsca zamieszkania

Test dwustronny różnic między odsetkami odpowiedzi „zgadzam się”. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

- wieś vs miasto<100: $p = 0,1236$
- wieś vs miasto>100: $p = 0,0019$
- miasto<100 vs miasto>100: $p = 0,1211$

Test dwustronny różnic między średnimi. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

- wieś vs miasto<100: $p = 0,3473$
- wieś vs miasto>100: $p = 0,0483$
- miasto<100 vs miasto>100: $p = 0,3301$

3.3.4. Odpowiedzi na pytanie 4: Kontrolę nad takimi firmami jak Orlen czy KGHM Polska Miedź sprawuje państwo. Lepiej, gdyby właścicielami byli tylko prywatni inwestorzy, bo wtedy funkcjonowałyby one efektywniej i taniej.

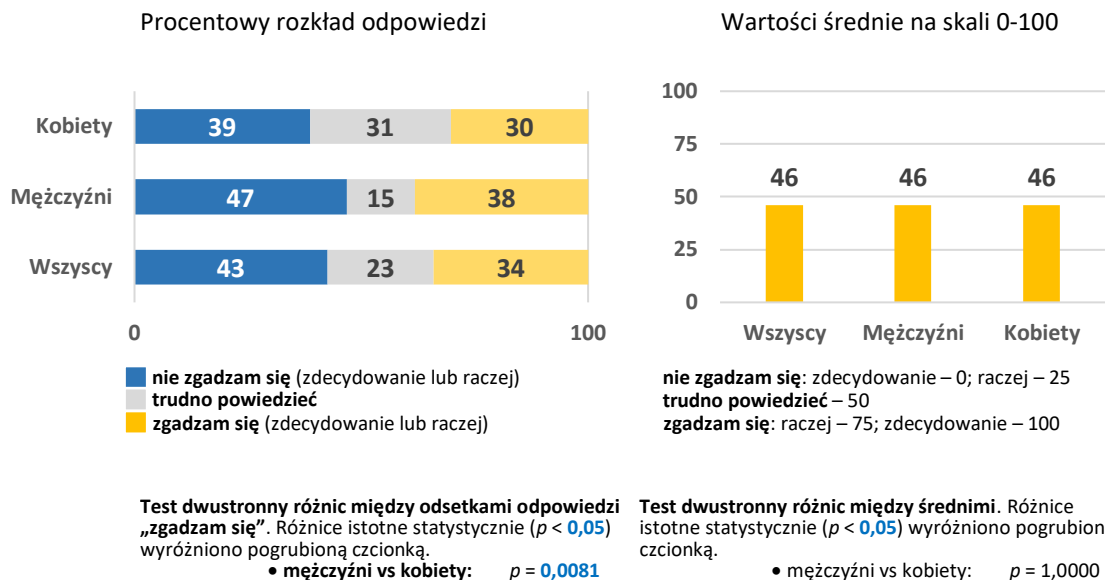
Jest to jedyne pytanie, z którego tezę więcej respondentów się nie zgadza, niż zgadza. W odniesieniu do wspomnianej w pytaniu prywatyzacji Orlenu i Polskiej Miedzi, relatywnie najbardziej pro-prywatyzacyjne poglądy (z odsetkami odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych przewyższającymi odsetki odpowiedzi anty-prywatyzacyjnych) wyrażają osoby przed czterdziestką (odsetek odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych – 39 proc.; średni poziom postawy pro-prywatyzacyjnej – 51 pkt), z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym (odsetek – 39 proc.; średnia – 51 pkt) i mieszkańcy wsi (odsetek – 38 proc.; średnia – 49 proc.).

Z kolei najmniej pro-prywatyzacyjne poglądy charakteryzują mieszkańców miast powyżej 100 tys. (odsetek – 27 proc.; średnia – 40 pkt), osoby w wieku 60 i więcej lat (odsetek – 29 proc.; średnia – 41 pkt), osoby ze średnim lub wyższym wykształceniem (odsetki, odpowiednio – 31 i 32 proc.; średnie, odpowiednio – 44 i 42 pkt) oraz osoby o dochodach netto na jednego członka rodziny powyżej 5 tys. zł (odsetek – 35 proc.; średnia 42 pkt).

Wykres 21

Kontrolę nad takimi firmami jak Orlen czy KGHM Polska Miedź sprawuje państwo. Lepiej, gdyby właścicielami byli tylko prywatni inwestorzy, bo wtedy funkcjonowałyby one efektywniej i taniej.

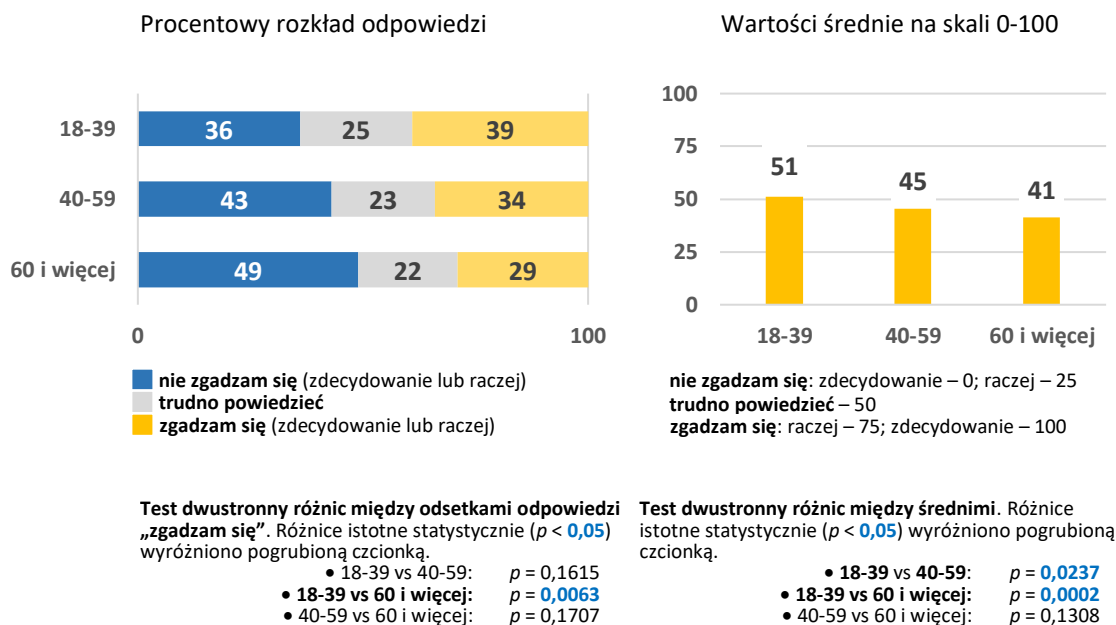
– odpowiedzi wszystkich badanych oraz mężczyzn i kobiet

Wykres 22

Kontrolę nad takimi firmami jak Orlen czy KGHM Polska Miedź sprawuje państwo. Lepiej, gdyby właścicielami byli tylko prywatni inwestorzy, bo wtedy funkcjonowałyby one efektywniej i taniej.

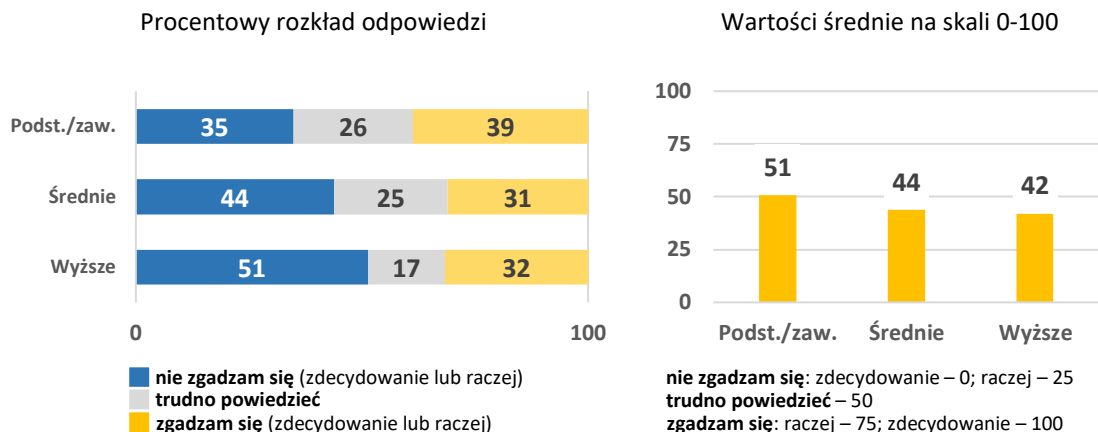
– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg wieku

Wykres 23

Kontrolę nad takimi firmami jak Orlen czy KGHM Polska Miedź sprawuje państwo. Lepiej, gdyby właścicielami byli tylko prywatni inwestorzy, bo wtedy funkcjonowałyby one efektywniej i taniej.

– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg wykształcenia

Test dwustronny różnic między odsetkami odpowiedzi „zgadzam się”. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

- podst./zaw. vs średnie: $p = 0,0300$
- podst./zaw. vs wyższe: $p = 0,0629$
- średnie vs wyższe: $p = 0,8729$

Test dwustronny różnic między średnimi. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

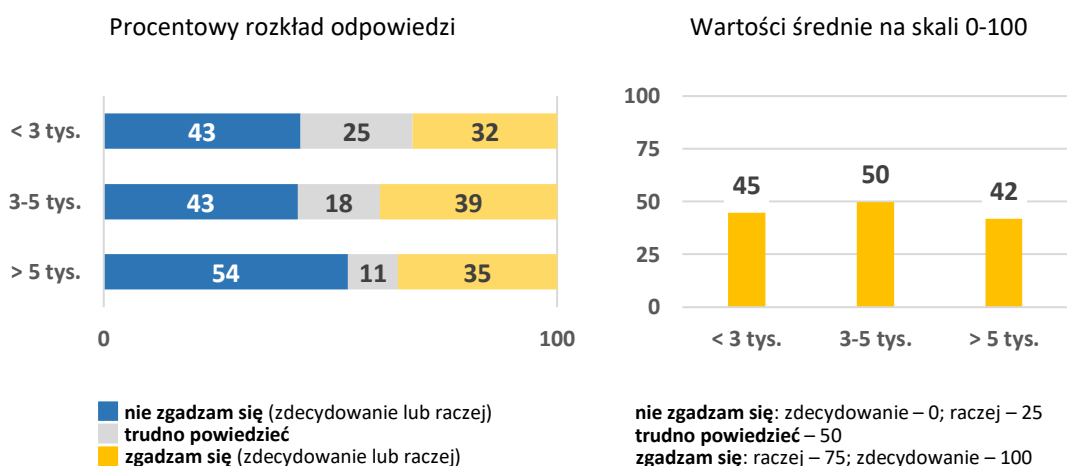
- podst./zaw. vs średnie: $p = 0,0051$
- podst./zaw. vs wyższe: $p = 0,0006$
- średnie vs wyższe: $p = 0,5040$

Wykres 24

Kontrolę nad takimi firmami jak Orlen czy KGHM Polska Miedź sprawuje państwo.

Lepiej, gdyby właścicielami byli tylko prywatni inwestorzy, bo wtedy funkcjonowałyby one efektywniej i taniej.

– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg dochodu

Test dwustronny różnic między odsetkami odpowiedzi „zgadzam się”. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

- < 3 tys. vs 3-5 tys.: $p = 0,0536$
- < 3 tys. vs > 5 tys.: $p = 0,4065$
- 3-5 tys. vs > 5 tys.: $p = 0,3125$

Test dwustronny różnic między średnimi. Różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$) wyróżniono pogrubioną czcionką.

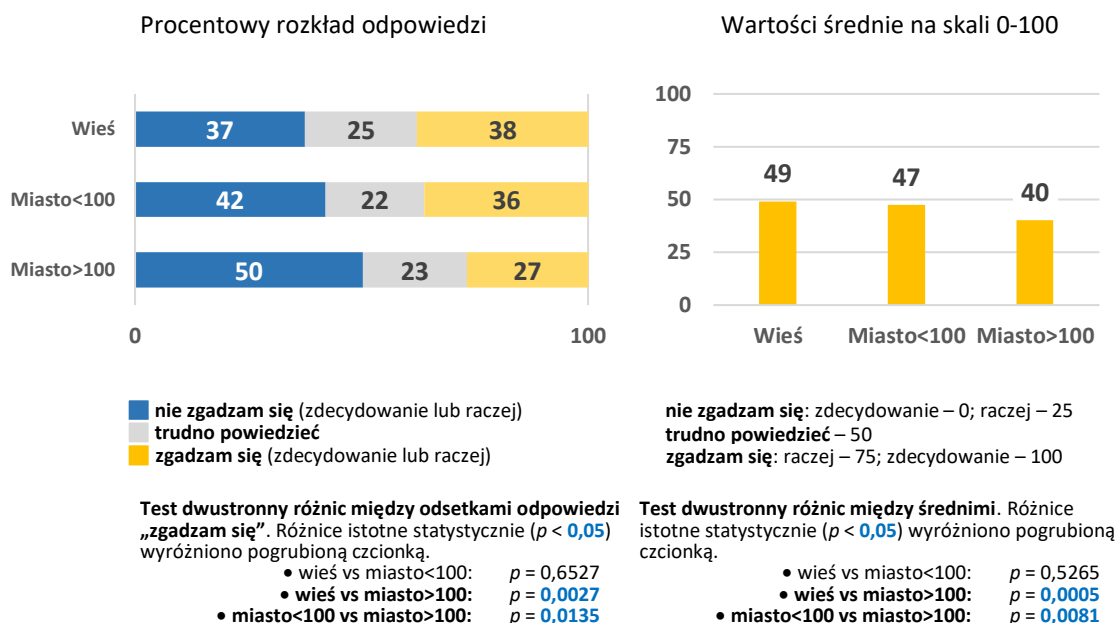
- < 3 tys. vs 3-5 tys.: $p = 0,0593$
- < 3 tys. vs > 5 tys.: $p = 0,3135$
- 3-5 tys. vs > 5 tys.: $p = 0,0039$

Wykres 25

Kontrolę nad takimi firmami jak Orlen czy KGHM Polska Miedź sprawuje państwo.

Lepiej, gdyby właścicielami byli tylko prywatni inwestorzy, bo wtedy funkcjonowałyby one efektywniej i taniej.

– odpowiedzi w grupach wyróżnionych wg miejsca zamieszkania

Widać, że na tle pytań 1, 2 i 3 pytanie 4 wyróżnia nie tylko radykalnie niższa u respondentów akceptacja zawartej w nim tezy, ale także odmienna niż w pytaniach 1, 2 i 3 charakterystyka demograficzna osób najbardziej i najmniej pro-prywatyzacyjnych. W trzech pierwszych pytaniach najbardziej pro-prywatyzacyjnymi poglądami wykazywały się osoby o wysokim statusie majątkowym, najlepiej wykształcone, mieszkańcy dużych miast i osoby starsze, a najmniej pro-prywatyzacyjnymi mieszkańcy wsi, osoby najmłodsze, gorzej wykształcone i o niskich dochodach. W przypadku pytania 4 obraz jest całkowicie inny: tu relatywnie najbardziej pro-prywatyzacyjnymi poglądami charakteryzują się osoby najmłodsze, o niskim statusie wykształcenia oraz mieszkańcy wsi, a poglądy najmniej pro-prywatyzacyjne wyrażają mieszkańcy największych miast, osoby z wysokimi dochodami, lepiej wykształcone i starsze.

4. Współczynnik postaw pro-prywatyzacyjnych

(na podstawie pytań 1, 2 i 3)

4.1 Konstrukcja współczynnika

Naszym zamiarem (por. pkt 2) była konstrukcja współczynnika opartego na wszystkich czterech pytaniach, ale uzyskane wyniki (por. pkt 3.3) kazały zweryfikować te plany. Okazało się bowiem, że pytanie czwarte, które najmniej sprzyjało udzielaniu odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych, jest niespójne z pozostałymi pytaniami. Gdyby było spójne, to należałoby się spodziewać, że osoby, które odpowiadają najbardziej „pro-prywatyzacyjnie” na pytanie 4, udzielą też takich odpowiedzi na pytania 3, 2 i 1 (które bardziej niż pytanie 4 skłaniały do udzielania odpowiedzi pro-prywatyzacyjnych). Wyniki przedstawione w pkt 3.3.4 wyraźnie pokazują, że tak nie jest. Osoby udzielające w pytaniu 4 najbardziej pro-prywatyzacyjnych odpowiedzi – a są to osoby głównie przed czterdziestką, gorzej wykształcone, uboższe i raczej mieszkające na wsi niż w miastach – udzielają jednocześnie najmniej pro-prywatyzacyjnych odpowiedzi na pytania 1, 2 i 3.¹²

Z tych powodów za współczynnik postaw pro-prywatyzacyjnych przyjęliśmy średnią z wyrażonych na skali 0-100 odpowiedzi na pytania 1, 2 i 3. Pokazując jak współczynnik ten różnicuje wybrane grupy, każdorazowo przypomnimy, jak te same grupy różnicuje samo pytanie 4.

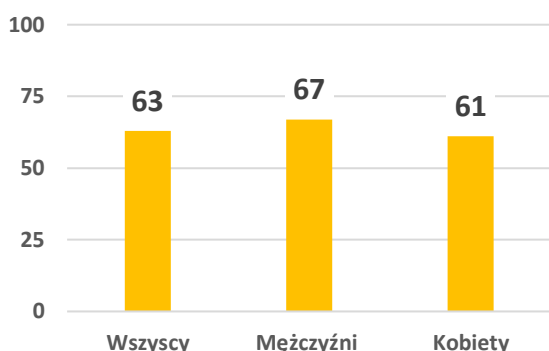
¹² O tym, że pytanie 4 mierzy trochę inny wymiar/aspekt postawy pro-prywatyzacyjnej świadczą także wartości współczynników korelacji między odpowiedziami na pytania 1-4 (na skali 0-100) a wynikiem ogólnym (wynik ogólny to – przy wyliczaniu korelacji dla pierwszego pytania – średnia z pytań 2, 3 i 4; przy wyliczaniu korelacji dla drugiego pytania – średnia z pytań 1, 3 i 4 itd.). Korelacje te w przypadku pytań 1, 2 i 3 wyniosły, odpowiednio: 0,381; 0,428; 0,454. W przypadku pytania 4 korelacja była wyraźnie niższa: 0,272.

4.2 Wartości współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych w grupach wyróżnionych wg płci, wieku, wykształcenia, dochodów, miejsca zamieszkania i partyjnych preferencji wyborczych.

4.2.1 Wartość współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych wśród kobiet i mężczyzn

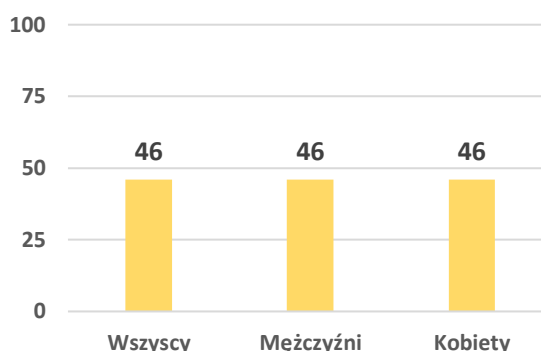
Wykres 26 A

Wartość współczynnika (średnia z pytań 1, 2 i 3) u mężczyzn i kobiet

Wykres 26 B

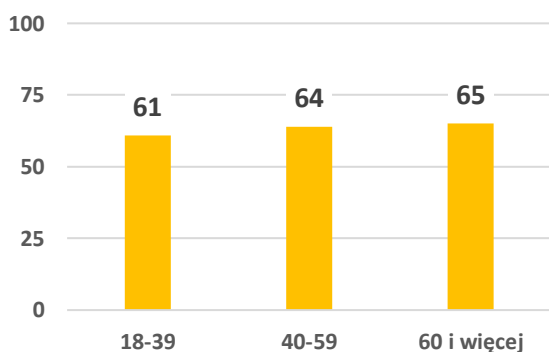
PORÓWNANIE: średnie w pytaniu 4 u mężczyzn i kobiet

4.2.2 Wartość współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych w grupach wyróżnionych wg wieku

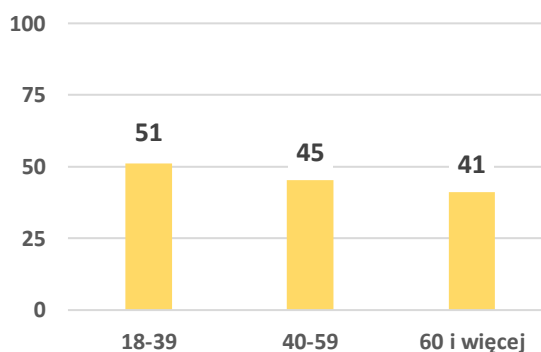
Wykres 27 A

Wartość współczynnika (średnia z pytań 1, 2 i 3) w grupach wyróżnionych wg wieku

Wykres 27 B

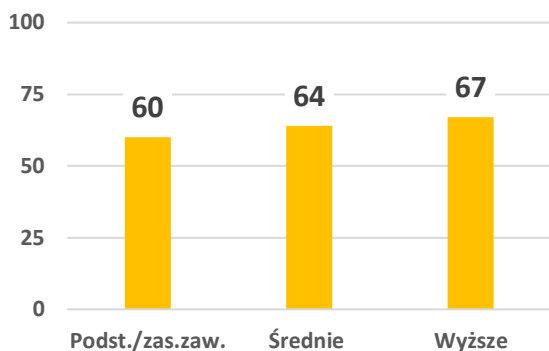
PORÓWNANIE: średnie w pytaniu 4 w grupach wyróżnionych wg wieku

4.2.3 Wartość współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych w grupach wyróżnionych wg wykształcenia

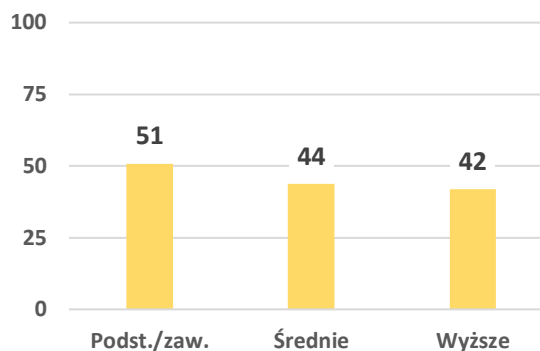
Wykres 28 A

Wartość współczynnika (średnia z pytań 1, 2 i 3) w grupach wyróżnionych wg wykształcenia

Wykres 28 B

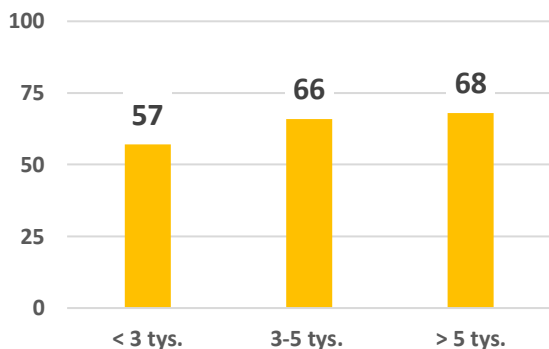
PORÓWNANIE: średnie w pytaniu 4 w grupach wyróżnionych wg wykształcenia

4.2.4 Wartość współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych w grupach wyróżnionych wg dochodu

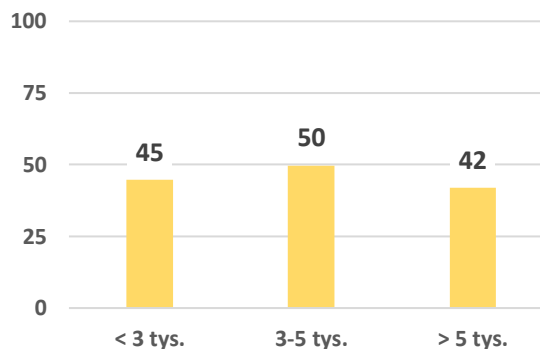
Wykres 29 A

Wartość współczynnika (średnia z pytań 1, 2 i 3) w grupach wyróżnionych wg dochodów

Wykres 29 B

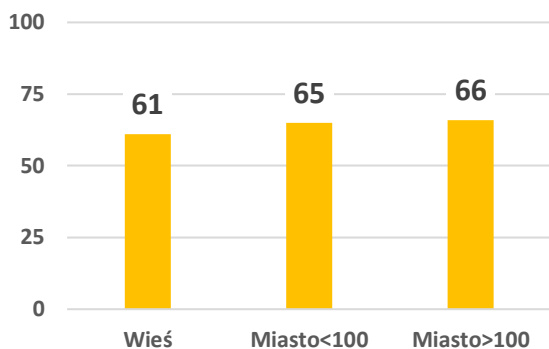
PORÓWNANIE: średnie w pytaniu 4 w grupach wyróżnionych wg dochodów

4.2.5 Wartość współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych w grupach wyróżnionych wg miejsca zamieszkania

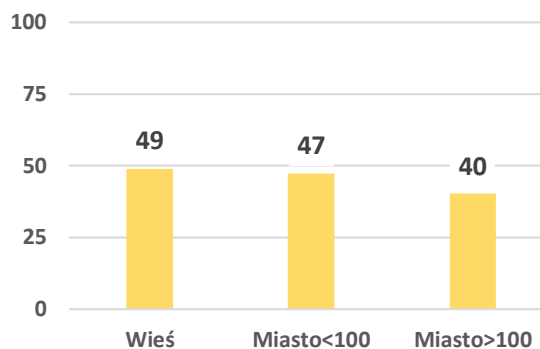
Wykres 30 A

Wartość współczynnika (średnia z pytań 1, 2 i 3) w grupach wyróżnionych wg dochodów

Wykres 30 B

PORÓWNANIE: średnie w pytaniu 4 w grupach wyróżnionych wg dochodów

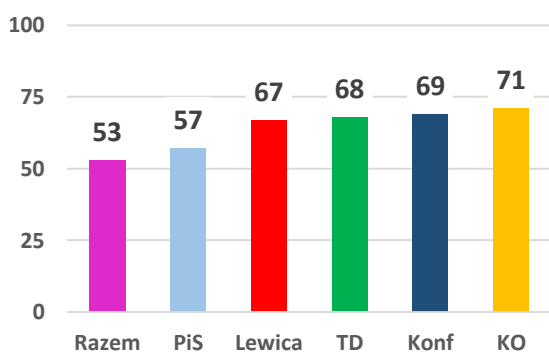

4.2.6 Wartość współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych w elektoratach partyjnych

■ Razem
 ■ Lewica
 ■ Trzecia Droga
 ■ Koalicja Obywatelska
 ■ Prawo i Sprawiedliwość
 ■ Konfederacja

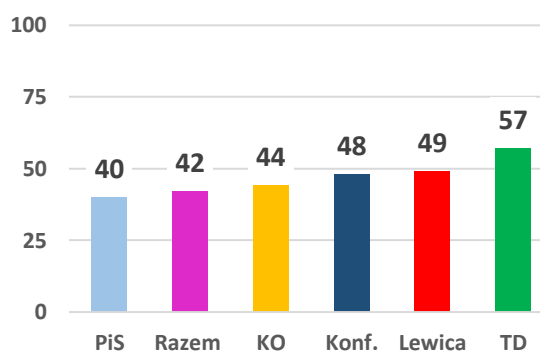
Wykres 31 A

Wartość współczynnika (średnia z pytań 1, 2 i 3) w elektoratach partyjnych

Wykres 31 B

PORÓWNANIE: średnie w pytaniu 4 w elektoratach partyjnych

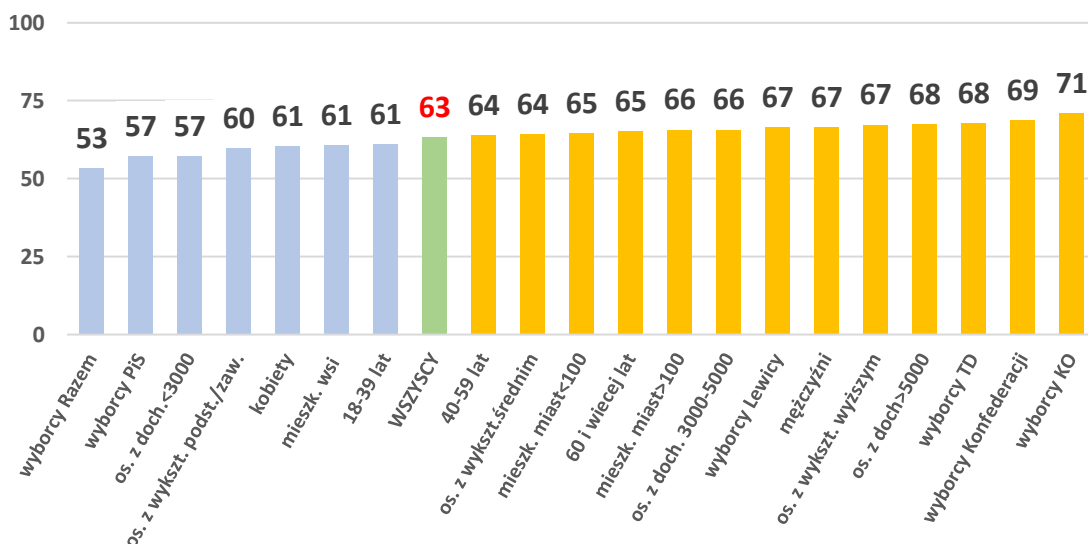

4.2.7 Grupy najmniej i najbardziej pro-prywatyzacyjne. Porównanie uporządkowania grup pod względem wartości współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych (średnia z odpowiedzi na pytania 1, 2 i 3) oraz pod względem średniej wartości z odpowiedzi na pytanie 4.

Dane przedstawione w pkt 4.2.1–4.2.6 wyraźnie pokazują, iż postawy najbardziej pro-prywatyzacyjne – jeśli za kryterium uznamy wartość opartego na pytaniach 1, 2 i 3 współczynnika – wykazują inne grupy, niż wtedy, gdy za kryterium uznamy jedynie pytanie 4. Gdy patrzymy na wartość współczynnika – a bierze on pod uwagę poziom akceptacji takich tez, jak: (1) *„Wpływ polityków na gospodarkę powinien ograniczać się do tworzenia ram prawnych regulujących funkcjonowanie przedsiębiorstw”*, (2) *„Politycy nie powinni mieć wpływu na to, kto kieruje działającymi na rynku przedsiębiorstwami i jakie podejmują one decyzje”* oraz (3) *„Gospodarka funkcjonuje lepiej, gdy jak najwięcej przedsiębiorstw jest w rękach prywatnych, a jak najmniej należy do państwa”* – najbardziej pro-prywatyzacyjnymi poglądami charakteryzują się osoby starsze, zamożniejsze, o wyższym statusie wykształcenia, mieszkańcy miast. Gdy z kolei analizujemy odpowiedzi na pytanie 4 – a tu pytaliśmy o akceptację tezy *„Kontrolę nad takimi firmami jak Orlen czy KGHM Polska Miedź sprawuje państwo. Lepiej, gdyby właścicielami byli tylko prywatni inwestorzy, bo wtedy funkcjonowałyby one efektywniej i taniej”* – to postawy najbardziej pro-prywatyzacyjne wykazują osoby młodsze, gorzej wykształcone, o niższych dochodach, mieszkańcy wsi. [wykresy 32 i 33]

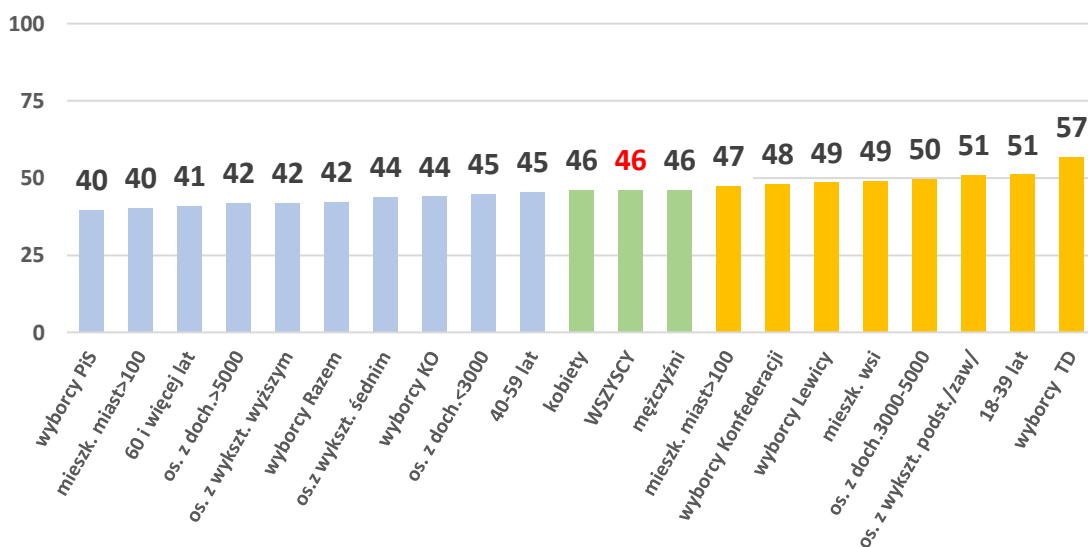
Wykres 32

Uporządkowanie grup pod względem wartości współczynnika postaw pro-prywatyzacyjnych
(na podstawie odpowiedzi na pytania 1, 2 i 3)

Wykres 33

Uporządkowanie grup pod względem postaw pro-prywatyzacyjnych na podstawie odpowiedzi na pytanie 4

5. Podsumowanie

Badanie wykazało, że to, jak formułujemy pytania dotyczące prywatyzacji, to, z jakich pojęć i fraz w tych pytaniach korzystamy, ma wpływ na to, czy uzyskana odpowiedź pozwala uznać postawę danej osoby za mniej lub bardziej pro-prywatyzacyjną.

Pytania, w których prosiliśmy respondentów o ustosunkowanie się do dość ogólnych tez odnoszących się do gospodarki rynkowej opartej na dominującej pozycji przedsiębiorstw prywatnych (pytania 1, 2 i 3) skłaniały osoby badane do przyjmowania relatywnie silnych postaw pro-prywatyzacyjnych. Mocniej uwidoczniły się one przy pytaniach 1 i 2 (średnie na skali 0-100 to, odpowiednio, 66 i 65 pkt), gdzie swobodnie funkcjonującym na rynku przedsiębiorstwom przeciwstawialiśmy wpływ polityków na te przedsiębiorstwa; nieco słabiej przy pytaniu 3 (średnia na skali 0-100 – 59 pkt), w którym operowaliśmy alternatywą „*przedsiębiorstwa w rękach prywatnych vs przedsiębiorstwa należące do państwa*”.

Na znacząco niższy poziom postaw pro-prywatyzacyjnych wskazuje pytanie 4, w którym wprost pytamy, co wg respondentów jest lepsze: Polska Miedź i Orlen pod kontrolą państwa, czy w rękach prywatnych inwestorów (średnia na skali 0-100 – 46 pkt).

Współczynnik postaw pro-prywatyzacyjnych (skala 0-100) zbudowany na podstawie odpowiedzi na pytania 1, 2 i 3 wskazuje, że najsilniejsze postawy pro-prywatyzacyjne wyrażają osoby najzamożniejsze (68 pkt), z wyższym wykształceniem (67 pkt), mieszkańcy dużych miast (65 pkt), mężczyźni (67 pkt), osoby w wieku 60 i więcej lat (65 pkt), wyborcy KO (71 pkt), Konfederacji (69 pkt), Trzeciej Drogi (68 pkt) i Lewicy (67 pkt), a najslabsze – osoby najuboższe (57 pkt), z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym (60 pkt), przed

czterdziestą (61 pkt), kobiety (61 pkt), wyborcy Partii Razem (53 pkt) oraz PiS (57 pkt).

Inny obraz pokazują odpowiedzi na pytanie 4. Tu relatywnie najsilniejsze postawy pro-prywatyzacyjne są widoczne o osób przed czterdziestką (51 pkt), z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym (51 pkt), o dochodach w przedziale 3-5 tys. zł netto na członka rodziny (50 pkt), wśród mieszkańców wsi (49 pkt) oraz wyborców Trzeciej Drogi (57 pkt) i – w mniejszym stopniu – wśród wyborców Konfederacji (48 pkt), a najsłabsze – wśród mieszkańców miast >100 tys. (40 pkt), osób w wieku 60 i więcej lat (41 pkt), najzamożniejszych (42 pkt), u osób z wyższym wykształceniem (42 pkt), wśród wyborców PiS (40 pkt), Partii Razem (42 pkt) i KO (44 pkt).

Szukając przyczyn, dla których osoby lepiej wykształcone, zamożniejsze, mieszkające w dużych miastach wykazują silne (i znacząco silniejsze niż osoby gorzej wykształcone, uboższe i mieszkające na wsi) postawy pro-prywatyzacyjne, gdy konfrontowane są z pytaniami 1, 2 i 3, a słabe (i słabsze od osób i niższym statusie wykształcenia i majątkowym, czy od mieszkańców wsi), gdy odpowiadają na pytanie 4, warto zwrócić uwagę na kontekst polityczny.

Mieszkające w dużych miastach osoby zamożniejsze i lepiej wykształcone to w dużej mierze elektorat Koalicji Obywatelskiej (Platformy Obywatelskiej, która w tej koalicji zajmuje pozycję dominującą, ale także m.in. Nowoczesnej).

Kierowana do Polaków ze strony polityków KO narracja podkreśla wagę przemian, jakich dokonała Polska po 1989 roku, a które – obok zmian politycznych – oznaczały przede wszystkim zmiany gospodarcze: odejście od socjalizmu, od niewydolnej gospodarki nakazowo-rozdziałowej do gospodarki wolnorynkowej, z dominującą rolą przedsiębiorstw prywatnych. Stąd osoby bliskie KO mają – można tak to ująć – naturalną skłonność do wyrażania/akceptowania dość ogólnie

sformułowanych też, które świadczą o pozytywnym stosunku do gospodarki wolnorynkowej: *„wpływ polityków na gospodarkę powinien ograniczać się do tworzenia ram prawnych regulujących funkcjonowanie przedsiębiorstw”* (teza z pyt. 1), *„politycy nie powinni mieć wpływu na to, kto kieruje działającymi na rynku przedsiębiorstwami i jakie podejmują one decyzje”* (teza z pyt. 2) czy *„gospodarka funkcjonuje lepiej, gdy jak najwięcej przedsiębiorstw jest w rękach prywatnych, a jak najmniej należy do państwa”* (teza z pyt. 3).

Z drugiej jednak strony, to co mówi Koalicja Obywatelska (lub co całkowicie pomija milczeniem) zdaje się świadczyć, że wg KO problem prywatyzacji gospodarki Polska ma już za sobą. Kwestia państwowej kontroli nad takim firmami jak Polska Miedź, Orlen czy PZU pojawiała się w kampanii wyborczej przed wyborami w 2023 roku – ale tylko w kontekście nominowania rad nadzorczych i zarządów tego rodzaju firm. Za rządów PiS – mówili politycy KO – mieliśmy do czynienia z nomenklaturą partyjną w czystej postaci, bo mianowano „miernych” ale „swoich” i przy tym hojnych w dotowaniu partii, której zawdzięczają stanowisko. Gdy my przejmemy władzę – przekonywała KO – skończymy z tą patologią: stanowiska w wyniku transparentnych konkursów obejmą fachowcy. Nikt w tamtej kampanii nie mówił o prywatyzacji. Postulat dalszej prywatyzacji nie pojawił się także w kampanii prezydenckiej w 2025 roku. Zapewne jest tak, że skoro liderzy KO nie widzą żadnych powodów do prywatyzacji będących nadal pod kontrolą państwa wielkich firm, to do tezy, że *„byłoby lepiej, gdyby właścicielami takich firm jak Polska Miedź czy Orlen byli tylko prywatni inwestorzy, bo wtedy funkcjonowałyby one efektywniej i taniej”* zdyscyplinowani bądź potencjalni wyborcy KO (czyli ludzie lepiej wykształceni, zamożniejsi, mieszkańcy dużych miast) też podchodzą z dużą rezerwą.

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wytężonego, skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, wesprzyj finansowo nasze działania.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn możesz się skontaktować z:

Marcin Zieliński - prezes zarządu FOR

tel.: +48 603 516 807

e-mail: marcin.zielinski@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność – obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

KONTAKT DO AUTORA

dr Andrzej Machowski

Doktor psychologii w zakresie psychometrii, analityk badań sondażowych, współzałożyciel Fundacji Forum Długiego Stołu oraz ekspert zewnętrzny Forum Obywatelskiego Rozwoju; od 2019 r. swoje analizy i komentarze publikuje na łamach „Gazety Wyborczej”.

e-mail: andrzej.machowski@wp.pl

Forum Obywatelskiego Rozwoju

ul. Ignacego Krasickiego 9A
02-628 Warszawa

tel. +48 603 516 807
e-mail: info@for.org.pl

www.for.org.pl

ISBN 978-83-63408-12-1

9 788363 408121